

Frösåkers Hembygdsförening Östhammar

Medlemsblad 2021

Familjen Edhlund gör en campingtur på 1930-talet.

Från vänster Josef, hustru Gerda (Josefs andra hustru efter avlidna Brita Skötsner), far Per-Elis och yngsta syster Tyra.

Bilen är en T-ford årsmodell 1926. Fotot är färglagt.

Fotograf: Josef Edhlund

Medlemsavgiften för 2021 är
150 kr / enskild
250 kr / familj

Plusgiro 491 86 29-9

Swishnummer 123 611 8517

Var god ange medlemsnummer eller
namn och adress på inbetalningen.

MEDLEMSBLADET 2021

Innehållsförteckning:

Ordförande har ordet

En liten linodling på Hembygdsgården

Inventering av Textilställningen på Garvaregårdens övervåning

Löflingska – ett färgstarkt hus !

Östhammarstillverkad motor restaureras

Ohederlig postmästare i Östhammar

Östhammar i bild

En skepparhistoria från Ålands hav

Östhammars marknad

Logrens tågvirke var bäst på Stockholmsutställningen

Östhammars rådhus i reformerad gestalt

Militärplan nödlandar i Östhammar

Busstationens invigning 1950

En arbetsdag på Östhammars Tidning 1936

Verksamhetsberättelse 2020

Revisionsberättelse 2020

Planerade aktiviteter 2021

Årsbokslut för Frösåkers Hembygdsförening

Årsmötet 2021 uppskjutit

Fotografiet på första sidan visar Sandika barnkoloni, söder om Östhammar. På fotot ca 60 barn och personal. Uppsala läns barnavårdsförbund drev kollo i över 60 år. Ca 100 barn var på kollo under sommaren. Men ett vikande underlag, de sista åren ungefär 35 barn. Därför beslutade Uppsala läns barnavårdsförbund att sälja. Kollo såldes 2010 och idag är området privatägt.

Fotograf: Skötsner-Edhlund

Ordförande har ordet

Så var året 2020 till ända och vi blickar framåt och in i 2021. Det har varit mitt första år som ordförande och jag känner mig både ödmjuk och stärkt på samma gång. Ödmjuk inför allt vad pandemin har inneburit, inte bara för föreningen med inställda aktiviteter, utan framför allt för oss alla som individer. Vi har alla påverkats på olika sätt och i olika utsträckning men ingen har lämnats oberörd. Stärkt känner jag mig då jag under året har fått lära mig mycket om föreningen, dess medlemmar och styrelse, dess historia men kanske allra mest om det värde föreningen sitter på med inventarier, byggnader och framför allt kunskande.

Stärkt är även min övertygelse om att föreningen har en stor uppgift och viktig roll att fylla när alla restriktioner minskar människors rörelser och tvingar de flesta av oss att röra oss på mindre ytor och med färre aktiviteter att välja bland. Här är min förhoppning att hembygdsgårdens stora ytor och utrymmen ska kunna ge både en själslig fristad och ett nyväckt intresse för vad föreningen förvaltar.

Av förklarliga skäl har merparten av föreningens planerade verksamheter uteblivit. Årets begränsningar till trots har vi fortsatt med vårt arbete att inventera, städa ut och organisera, digitalisera, odla och skörda, planera, samverka, måla och söka bidrag. Allt för att föreningen ska ha ett ännu bättre utgångsläge och stå redo att välkomna tillbaka våra medlemmar, vänner och nyfikna besökare när vi ges möjlighet att göra det. Nu blickar vi framåt och hoppas kunna möta en ny säsong med våra genomförda och planerade nyheter.

Även om de flesta planerade evenemangen för 2020 blev inställda har föreningen genomfört ett antal visningar för besökande grupper. På nationaldagen, där det traditionsenliga firandet uteblev, lyckades vi ändå, trots regn, locka till oss ett 20-tal besökare som tog tillfället i akt att utforska hembygdsgården och kunde njuta av efterföljande fika. Vi har även haft privata visningar för mindre grupper och besök av nyfikna barngrupper som med stor glädje och entusiasm togs emot av medlemmar ur styrelsen. Jag vill rikta ett särdeles stort tack till alla i styrelsen som ställt upp med tid, ibland med kort varsel, och möjliggjort dessa visningar.

Några nyheter som genomförts under året är det stora arbete som genomförts av Anna, Ragnhild, Margareta och Vivi med att inventera och sortera de textilier som förvaras i Garvaregården vilket resulterat i ett rejält lyft för visning och överskådlighet av textilierna. De har även inlett ett projekt med att odla lin och vi hoppas kunna knyta ihop det med övrig verksamhet framöver. Ett annat lyft som knappast gått obemärkt förbi är den ansiktslyftning Löflingska gården med ny fasadfärg genom Bos och Leifs försorg. Tack för det enorma arbetet ni lagt ned på detta!

I syfte att tillgängliggöra bygdegården ytterligare för besökare har föreningen sökt bidrag och stipendium vilket glädjande beviljats. Kommunens bidrag *Föreningslyftet* har gett 15 000 kr för att kunna sätta upp informationsskyltar vid respektive byggnad vid hembygdsgården som berättar lite mer om respektive byggnad även när det inte är inplanerade visningar. Vi har också beviljats stipendium från Carl Beck-Friis stiftelse om 50 000 kr som ska gå till underhåll och belysningsarbete. Föreningen är oerhört tacksam för dessa bidrag som kommer att göra stor skillnad i vårt arbete att göra hembygdsgården mer informativ och tillgänglig.

Jag vill även tacka särskilt för de generösa gåvor som föreningen mottagit, såväl materiellt som immateriellt. Vi försöker bereda plats för dessa och ser fram emot hur de kommer att ytterligare berätta om bygdens historia och levnadsöden.

Apropå levnadsöden så är det svårt att inte återkomma till föregående år, men om 2020 gav oss något så var det gott om tid för reflektion. Det har varit nyttigt och värdefullt på flera plan, inte minst att se tillbaka på alla de saker vi har att vara tacksamma för, men också att se tillbaka på den tid som varit. På det temat fängade en artikel ur arkivet mitt intresse. Artikel publicerades den 9 juli 1940 i Östhammars tidning av en besökande journalist med signaturen W. J-n. Jag kan som

ordförande inte annat än att hålla med om journalistens iakttagelser och kommentarer, vilka är lika mycket gällande då som nu, drygt 80 år senare.

Rubriken sammanfattar artikeln även om den är mer modest än själva innehållet i den:

"En främling ser på Frösåkers Hembygdsmuseum.

Och finner allt ganska gott. – Välordnade och värdefulla samlingar."

"... Frösåkers Hembygdsförening är att lyckönska att ha en sådan museilokal som det gamla tingshuset men kanske än mer till att äga ett flertal absoluta "pärlor" i sina samlingar, som nu t. ex. det gamla snidade sängöverstycket från medeltiden. Får jag fråga: ha samtliga Östhammarsbor sett detta fullkomligt unika föremål?... (Se fotot och artikeln nedan)

... Det är kanske näsvist av en främling att komma oombedd med s. k. goda råd, men än värre är det kanske att komma med kritik. Men det enda jag skulle vilja kritisera är, att anslutningen till medlemskap i hembygds-föreningen inte är större än vad som är fallet....

... Jag vet inte huru många hembygdsmuseer jag under årens lopp sett i Sverige och grannländerna, men jag skall gärna minnas Frösåkers Hembygdsmuseum som ett av de allra bäst ordnade och lokaliserade."

W. J-n.

Visst har vi många pärlor i våra samlingar som ständigt växer genom generösa gåvor men vi har långt kvar till att alla Östhammarsbor ska ha besökt oss och tagit del av dessa klenoder. Om så hade varit fallet har kanske även tillskottet av medlemmar vuxit till en storlek som hade imponerat på journalisten. Men allra stoltast är jag över att få vara ordförande till en förening som genom sin styrelse och medlemmar, med värme och glädje, kunskap och intresse, vänlighet och vänskap gjort just Frösåkers Hembygdsförening till att vara en av Sveriges främsta.

Avslutningsvis vill jag rikta ett varmt tack till alla er som har stöttat mig och föreningen i vårt arbete och på olika sätt har bidragit till att göra vår verksamhet möjlig.

//Ordförande Fredrik Janse

"Östhammarsplankan" fotograferad 1932 av Paul Sandberg

En dyrgrip i "Frösåkers Hembygsmuseum", sid 8 i Upsala Nya Tidnings julnummer 1934.

Utdrag ur artikeln: "*Det är en planka av furu, försedd med synnerlig rik och ålderdomlig skulptur på ena sidan, medan den andra sidan är fullständigt plan och oprydd. Plankan har senast tjänstgjort som mjölkhylla hos en bonde i Långalma, Börstils s:n, varigenom den kommit att bevaras till våra dagar. Om här gjorda antaganden hålla streck, har vi alltså i Östhammarsplankan en inredningsdetalj från en medeltida uppländsk gäst- eller sovstuga - samtidigt den äldsta inredningsdetalj vi överhuvud taget känna till från uppländska bondehem.*"

En liten linodling på hembygdsgården

I våras ville vi, Anneli Eriksson och Anna Ström, odla lite lin för att kunna bereda. Vi blev inspirerade av ett projekt som Hemslöjdskonsulenterna i Västra Götaland startat som kallas 1kvm lin och som kan följas på Facebook och Instagram.

Foto: Anna Ström

Den 29 maj träffades vi och sådde linfrö i en pallkrage som vi placerat mellan Museet och Didrikssonska loftboden på hembygdsgården. Det grodde fint om än lite ojämnt, växte och blev långt och kraftigt. Det blommade vackert med blå blommor i omgångar och vi väntade på att fröna skulle mogna. Vi fick till slut inse att den sena sådden gjorde att det inte var så många frön som gick fram till mognad men själva halmen är användbar. Vi ryckte upp det, samlade i kärvar och hängde på tork. Nu förvaras det torrt i väntan på fortsatt beredning.

På hembygdsgården finns Linboden i Didrikssonska huset som inte använts på många år. Det är ett rum fullt av redskap som behövs vid linberedning. Vi vill väcka den ur sin törnrosasömn och hoppas på att fler är nyfikna på linet och allt som hör till och att vi någon sommar kan samlas där för att bereda linet.

Här kommer en kortfattad beskrivning av linets väg från frö till spinnbar fiber. Det finns mycket att tillägga på olika varianter av tillvägagångssätt men kanske kan den här beskrivningen göra någon nyfiken på vara med.

Från frö till linfiber

Linodling och linberedning hörde förr till självhushållets arbetsuppgifter på gårdarna. Det gällde att förse familjen och arbetskraften med kläde och linne.

Det är många moment som ska genomföras fram till färdig textil. På våren sker sådden, helst på en dag i maj med ett långt kvinnonamn för att säkra ett långt lin. Under sommaren rensas det och snart kommer de vackra blå blommorna på de långa fina stänglarna. När frökapslarna har mognat rycker man linet (drar upp det med rötterna) och hänger det på tork i kärvar. Därefter kommer repningen då fröna tas tillvara och linhalmen kan läggas ut för rötning på en gräsvall. Här får nu halmen ligga tills det blivit angripet av svampar och bakterier precis lagom mycket så att det hårda vedämnet i strået blivit skört och börjat multna. Då är det dags att avbryta rötningen genom att hänga upp på tork igen. Så torkat kan linet förvaras tills det är dags för själva beredningen.

De flesta gårdarna hade förr en linbastu i utkanten av gården. Där lades linet in och man eldade i eldstaden så att linet blev torrt och sprött. Då samlades man för att hjälpas åt med det tunga arbetet att skilja själva linfibern från vedämnet i strået.

Foto: Anna Ström

Karlarna använde bråkorna som bryter sönder veden och kvinnorna med skäktstol och skäktsvärd som slår bort de skävor som sitter kvar.

Innan det går att spinna linet ska det häcklas. Det gör man genom att dra tågan genom häcklor, ”kammar”, så att grovt och trassligt skiljs från de längsta finaste fibrerna. Det som kammats ut blir till blånor och används till grövre garn och de längsta och finaste fibrerna som blir kvar, det vill säga långlinet blir till det finaste garnet.

Om Du är intresserad så ta gärna kontakt med någon av oss. // Anna Ström och Anneli Eriksson

Inventering av Textilutställningen på Garvaregårdens övervåning

Foto: Anna Ström

På Garvaregårdens övervåning finns en spännande utställning av olika textilier i form av kläder, linne, mattor m.m. Den ställdes i ordning av Ingrid Schram på 60-talet. Sedan dess har många nya föremål blivit skänkta och samlingarna behövde ses över och inventeras. Vi kontaktade Upplandsmuseet och bad deras experter komma och hjälpa oss. I maj 2019 fick vi en både lärorik och trevlig eftermiddag. Senare kom de med skrivna råd om hur man bäst tar om hand och förvarar textilier. Nu kunde vi sätta igång.

Under sommaren 2020 samlades Anna Ström, Ragnhild Sjögren, Margareta Jacobsson och Vivi Lindberg. Det som kändes viktigast till en början var att få göra rent, vädra, lufta och se över skicket på textilierna och att se vad som fanns i kistor och lådor. Det var fint att få titta ordentligt på allt och se mängden och mångfalden i samlingen. Det var angeläget att göra något så att den bevaras för framtiden. Först skaffade vi oss en överblick över vad som fanns på över- och undervåningen och hur mycket som redan var inventerat. Det tog en dag! Vivi som gjort mycket av det jobbet, var till stor hjälp med alla sina kunskaper om både hårda och mjuka ting.

Vi kunde konstatera att möss och skadeinsekter gått hårt åt särskilt sådant som legat i kistor och hörn.

Nästa steg var att börja inventera. Den gamla inventeringen är inte komplett så vi började om med en ny inventarielista. Där finns nu alla föremålen benämnda, beskrivna och numrerade. Många timmar och mycket funderande gick det åt för att vi skulle känna oss nöjda. Här återstår det mesta arbetet med att märka alla textilierna så att de kan identifieras. Det blir när våren och värmen kommer.

Till sist gjorde vi fint i alla montrar och möblerade om lite så att blev lättare att komma fram. En del av linnet har blivit tvättat, manglat och struket. Vi fick hjälp att ordna bättre belysning och att hänga upp bonader och standar som har legat hoprullade tidigare. Det krävde några killar som är längre än vi. Tack Leffe, Bosse och Lars-Göran! Nu kan man se både bättre och mer.

Några föremål har fått komma fram lite mer, som vår fina Blixtfilt. Den är unik för vår trakt och har inte hittats i någon annan del av landet.

Vi hoppas att många hittar till Textilutställningen på Garvaregården och har glädje av att se allt fint som finns där.

Tack till alla inblandade för en rolig sommar på hembygdsgården och Garvaregårdens vind.

//Anna Ström och Ragnhild Sjögren

Löflingska – ett färgstarkt hus !

På ett styrelsemöte i våras kom vi att diskutera färgen – eller kanske snarare avsaknaden av färg - på Löflingska huset. Den byggnad längs med Kyrkogatan där vi bland annat har våra styrelsemöten. Konstaterade att det nog inte varit målat sedan det flyttades dit 1985. Och att sydsidan helt enkelt måste målas då den höll på att torka ut.

Beslut att måla fattades snabbt! Men i vilken färg? Tre alternativ utkristalliserade sig:

- Måla bara sydsidan, som var mest illa där. Måste i så fall bli i samma nyans som den befintliga, blekta färgen
- Måla hela huset i den färgen
- Försöka hitta den ursprungliga färgen och måla hela huset med den

Kom fram till att enklast vore att bara måla södra väggen. Men å andra sidan - när man målar om huset hemma så målar man väl i den färg det var som nymålat, ingen annan. Så fick det bli!

Men då hela huset blekts under minst 35 år var det inte så lätt att hitta den ursprungliga nyansen någonstans på byggnaden. Lyckligtvis gick det att hitta några ställen på skuggsidan där man ändå tyckte sig se ursprungsfärgen. Så lösningen fick bli att låna ett antal färgkartor från Colorama och försöka jämföra.

Efter ett antal jämförelser enades vi om den nuvarande färgen. Det måste dock erkännas att när vi väl satte igång så såg det väldigt illgrönt ut! Flera av de många förbipasserande som kom med uppmuntrande tillrop under målningen har också i efterhand erkänt att de i själva verket var lite betänksamma över färgvalet. Men att när det blev klart, och skillnaden inte längre syntes, så tyckte de att det blev det väldigt fint!

Det tycker vi själva också. Så fint att vi nu börjat fundera på om vi inte borde fixa snyggare tak få ”förstugan” också. Vi får se vad som händer!

Slutligen ett stort tack till alltid hjälpsamme Lars-Gunnar Thuresson som utan kostnad lånade ut - och även monterade - den byggnadsställning som gjorde att vi kunde nå högst upp på gavlarna.

//Bosse och Leffe målare

Östhammarstillverkad motor restaureras.

I föreningen Allmogeåtars verkstad vid Gammelhus pågår restaurering av en tändkulemotor, tillverkad omkring 1920 vid Bilsta Verkstäder 1920.

Bilsta-Jansson (Gustaf Adolf Jansson) hade i början av 1910-talet byggt ett järngjuteri och mekanisk verkstad vid infarten till Östhammar. Här tillverkades ett stort antal tändkulemotorer i olika storlekar, men endast ett fåtal har bevarats. Den nu aktuella motorn är troligen på 3 hk och liknar en motor, med tillverkningsnummer 221, som finns hos en samlare i Häverö.

Föreningen Allmogeåtars motor har tillhört Understens fyrplats, där den använts till att dra ett spel till en slip. I många år har motorn ägts av Singö Hembygdsförening, som nu skänkt motorn så den återkommit till Östhammar.

Motorn, som är till stora delar komplett, restaureras av medlemmarna, som även nyttillverkar försvunna delar.

På bilden ser vi Bo Jansson, som är barnbarn till Bilsta-Jansson. Bo var med då farfadern på 1960-talet ordningställde Bilstaboden på Frösåkers Hembygdsgrd. I denna bod visas en del inventarier från Bilsta Verkstäder och en Bilstamotor som dock inte är komplett.

Bilstaannons i kalender från 1916

Foto och text: Torbjörn Forsman

Ohederlig postmästare i Östhammar

För en tid sedan fick jag en tidningsnotis i min hand som är hämtad ur skriften "Fäderneslandet" från 1876 och jag citerar:

"ÖSTHAMMAR i januari. RYMD POSTTJENSTEMAN. Om förrymde postexpeditören Holmdahl höres ej något. Så mycket vet man dock nu, att då han afvek han försåg sig med reskassa. Samtidigt med honom försvann nämligen ett å postexpeditionen inlemnadt assurerat brev innehållande nära 2000 kr hvarförutom det följdes att ett annat penningebref även försvunnit. Holmdahl fanns visserligen i K. befihdes allmänna kungörelser efterlyst, men det synes som vederbörande vidtagit denna åtgärd mera för syns skull, än för att få honom gripen, emedan icke det ringaste signalement å Holmdahl var utsatt. Han kom så undan och för att håna vederbörande, fann han för godt att några dagar efter sin flykt från Köbenhavn till sig sjelf på Östhammar afsända ett bref, som, då det samma af hans hustru öppnades, endast befanns innehålla några af honom kort förutom innehafda värdelösa handlingar."

Aftonbladet 1876-11-24

Efter genomgång av den spännande tidningsnotisen plockade jag fram den matrikel jag har över postmästare som tjänstgjort i Östhammar. Jag hade på känn att jag sett och noterat namnet tidigare. När jag kommer till postmästare nummer 9 i ordningen läser jag Johan Mauritz Holmdahl född den 3 juni 1839 och avliden den 16 juni 1876 i Buenos Aires, Argentina. Holmdahl, kommen från en postmästar-tjänst i Karlskoga till Östhammar den 26 juni 1874 och får avsked under senare delen av 1875 och drygt ett halvår senare avlider på andra sidan jordklotet. Man undrar över

vilka ekonomiska felsatsningar han gjort eller om han bara var en rastlös äventyrare som gjorde fel vägval i livet.

I en notis från Aftonbladet från november 1876 beskrivs Holmdahl vara av en våldsam natur. Han fick tidigt lämna skolan av flera orsaker och tog därefter "lilla studentexamen" (?) "i den gamla goda tiden före 1863 och blef militär". Därifrån fick han snart avsked då han överföll och misshandlade en förman och därefter fick han tjänst i Postverket.

Holmdahl rapporterades som saknad den 21 september 1875 och man befarade först att han tagit sig av daga. Vid sin flykt från Östhammar lämnade han hustrun Elisabeth Baumgren, som han gift sig med fem år tidigare, och två mindreåriga barn i bostaden på Drottninggatan 4 att ensamma bära skammen inför stadens invånare vilket måste ha varit en tung börda vid den här tiden. Postmästaren var ju en person av stor betydelse i samhället. Den 28 oktober lämnar hustrun och barnen Östhammar och flyttar till hennes syster i Gävle.

En notering jag gör från Holmdahls tid som postmästare i Östhammar när jag tittar i min samling av stämplade frimärken, lösa och på brev, är att jag inte har ett enda avtryck gjort från den här tiden vilket är anmärkningsvärt då jag

under 30 år haft god koll på mycket som saluförts på olika auktioner. Jag har många stämplade märken både före 1874 och efter 1876.

Vid den här tiden hade postmästaren möjlighet att ta emot porto och vidarebefordra brevet utan att frankera med frimärke vilket kan vara en orsak till den totala avsaknaden av stämpelavtryck från den här tiden. Med facit i hand på Holmdahl kan man undra om det är anledningen och samtidigt undra om de erlagda brevpertonerna hamnade i egen ficka eller om de kom postverket till godo.

Från januari månad 1874 infördes tjänstefrimärken som skulle nyttjas av behöriga myndigheter. Dessa frimärken tillhandahölls och skulle lösas kontant mot kvitto och rekvisition på postkontoren och även frankeringen av brevet skulle göras av avsändaren. Det enda brev jag sett är just ett sådant tjänstebrev skickat till Falun frankerat med ett 12-öre långa tjänste som är stämplat i Östhammar 16.10.1874 och Johan Mauritz lär ha varit den som gjort avstämplingen. Med ovanstående sagt var det med andra ord omöjligt för honom att fiffla med det här brevet och man undrar om han under hela sin tjänstgöringstid i Östhammar bedragit sin arbetsgivare genom att undanhålla portoavgifter vilket får ses som mycket troligt.

Med Johan Mauritz Holmdahl ute ur bilden utnämns Johan Gustav Lindegren den 3 december 1875 till ny postmästare vid Östhammars postkontor med uppgiften att återställa det rubbade förtroendet för Postverket hos stadens invånare. Han kom närmast från det indragna postkontoret i Österby då postverksamheten där flyttats till den nyöppnade järnvägsstationen i Dannemora och degraderats till poststation men det är en annan historia.....

P.S. 2000 kr motsvarar i dagens penningvärde 102.500 kr

//Bo Eriksson

Textilutställningen på Garvaregårdens övervåning

Ett urval av textilier från utställningen.
Se artikel sid 7.

Foto: Anna Ström

Östhammar i bild

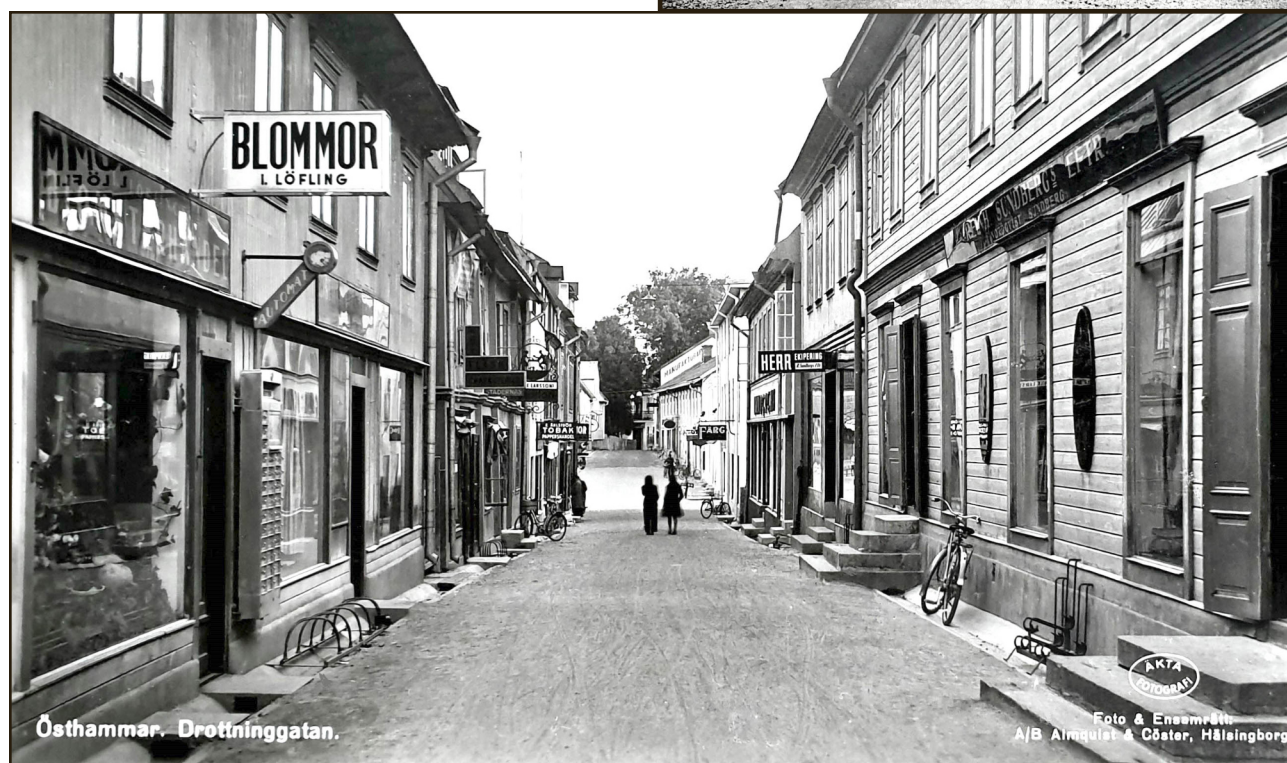
Här följer ett antal textsatta äldre vykort från Östhammar. Vykorten är sorterade i ordningen Drottninggatan- Rådhusorget- Gator - Hamnen -Fastigheter- Närområden- Flygfoton-Vyer- Badanstalten

Materialet är sammanställt av Torbjörn Forsman.

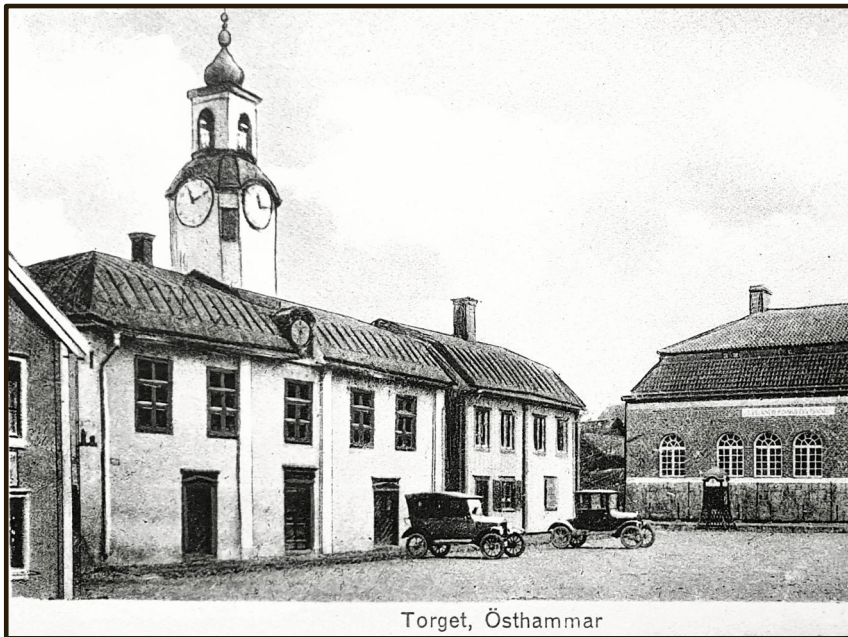
Drottninggatan mot norr från Torget omkring 1925.

Till höger Millers Järnhandel och Holmertz urmakeri och guldsmedsaffär samt telefonstation.

Till vänster Forsmans Bilstation, E A Lindgrens Manufakturaffär och B A Lindqvists Frisersalong. E A Sjulanders Diversehandel i bildens mitt vid N Tullportsgatan.

Drottninggatan från Norra Tullportsgatan omkring 1950.

Torget år 1924. Det året kom Kungl Telegrafverkets telefonkiosk till staden. Bilsta-Jansson blev återförsäljare för Ford bilar och Fordson traktorer 1924.

Torget med en buss omkring 1932.

Torget på 1940-talet. Bokhandeln drevs till ca 1980. De sista ägarna var Gerhard och Jutta Walther från Raggarön. Konditoriet på hörnet har drivits i flera namn: Ingrid's konditori, Perssons kondis, Löflingska.

Det högra huset har putsad fasad sedan 1950.

Kvarngatan en
sommardag på 1930-
talet.

Norra Tullportsgatan .
Till vänster Sjulanders
livs med varuautomat.
Idag ICA-butik.
Guldsmedsaffären lite
längre ner på gatan var
Rudolf Anderssons första
butik.
På hörnet till höger E
Gustavssons modebutik.

Södra Tullportsgatan mot
Kallbadhusbron. Ännu under
slutet av 1800-talet var de flesta
boningshus i staden faluröda.
Efter anläggandet av Östhammars
Ångsåg 1890 byggdes många hus
med oljefärgsmålade panelar och
listverk.

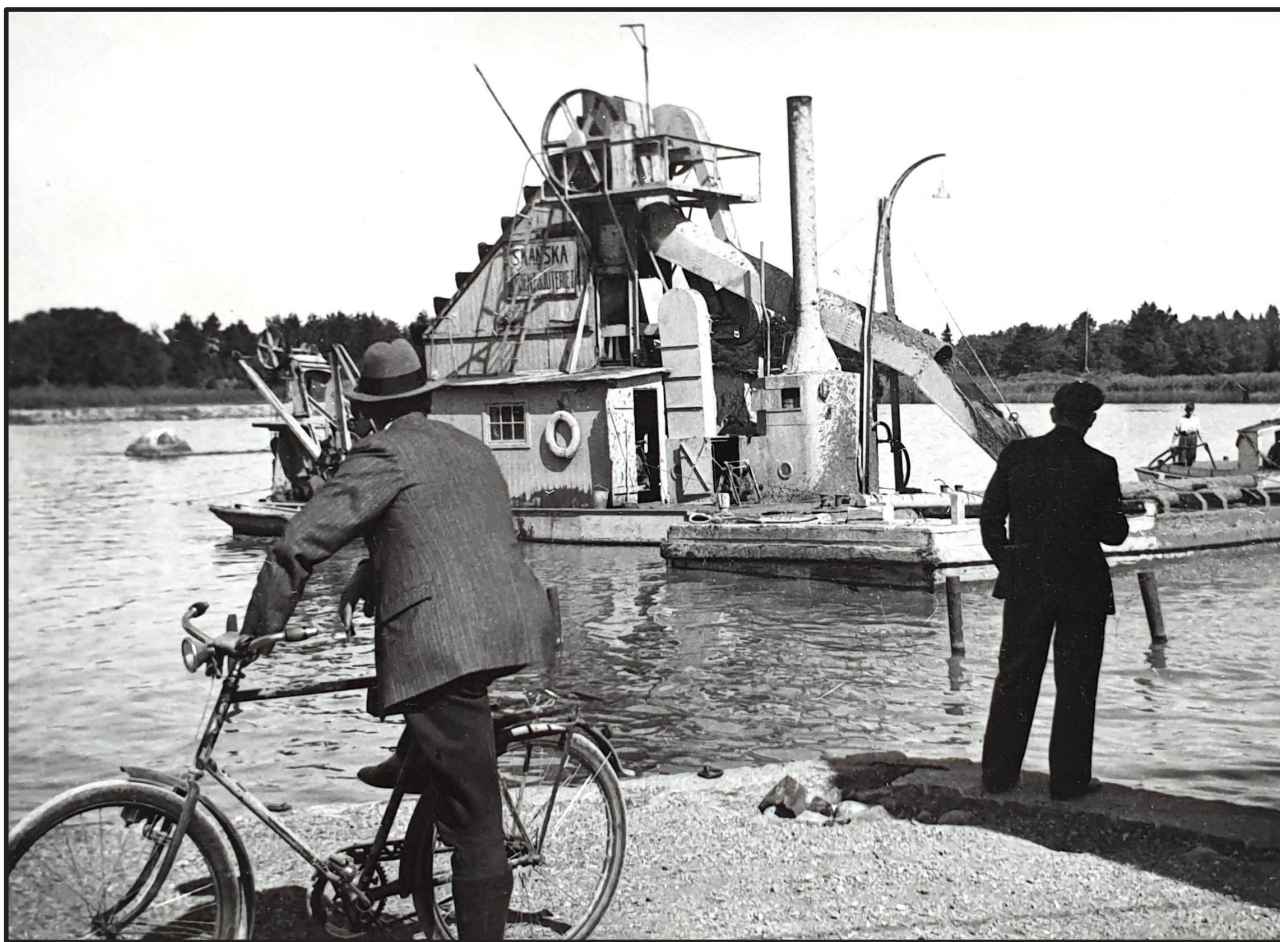

ÖSTHAMMAR. SÖDRA TULLPORTSGATAN. (Utmynnande mot Kallbadhusbron)

Södra Tullportsgatans västra infart cirka 1930.

Muddring i Östhammars hamn 1936. Fotot sänt som vykort.

Motorbåtshamnen och hamnmagasinen 1952. Sedan 1930-talet nyttjades byggaderna av Mälardalens Lantmän. Magasinet längst ut på piren byggdes 1896 som hamnmagasin med biljettkontor för ångbåtstrafiken .

Östhammar. Motorbåtshamnen.

693-51
Foto & Ensamrätt:
A B Almquist & Cöster, Hålsingborg

Östhammar. M. Karlssons Velocipedfabrik.

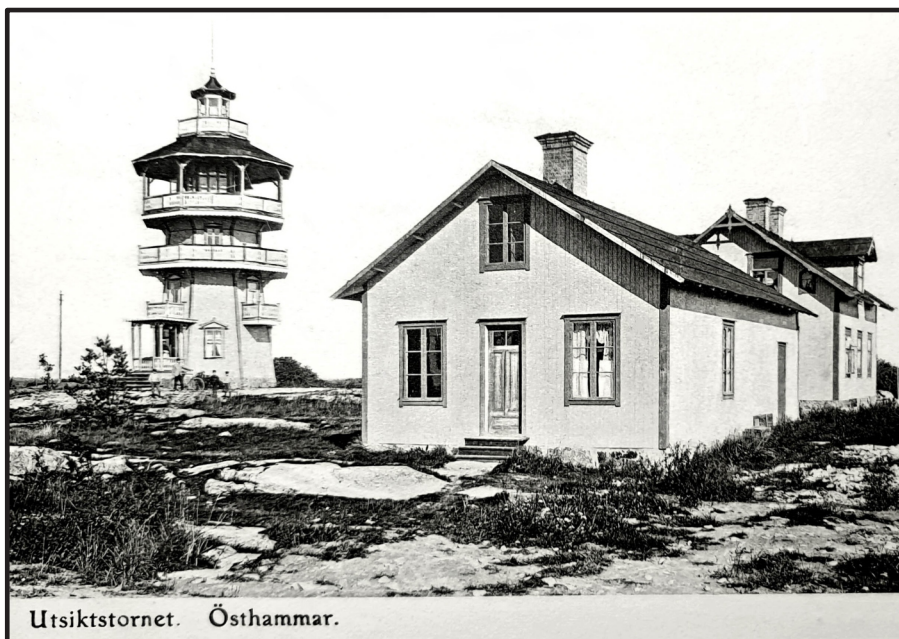
M Karlssons Velocipedfabrik uppfördes vid Pålkällan 1904. Här tillverkades cyklar av ramar som inköptes från en större fabrik i huvudstaden. Karlsson byggde stadens första bil 1905 och stadens första elverk 1912. Under 1920-talet byggde Karlsson radioapparater samt öppnade bensinstation som fanns kvar till hans död 1960.

Utsikt över Storbrunn med den nyanlagda parken 1936.

Bilsta Verkstäder omkring 1920. Byggnaden med skorsten var gjuteriet där delarna till tändkulemotorerna tillverkades. Den ljusa byggnaden med brutet tak innehöll på övervåningen karossverkstaden, där många busskarosser tillverkades med början 1923.

Utsiktstornet vid Rådmansgatan var ursprungligen en väderkvarn som var i bruk fram till 1890. Kvarnen byggdes om till Utsiktstorn 1902 samt innehöll servering och fem hyresrum. Tornet revs 1941.

Gamla Tingsgården vid Drottninggatan. Byggnaderna revs då det nya tingshuset skulle byggas 1923-24. Till vänster den s k Tolvmansgården, där nämndemännen övernattade vid höst- och vårtinget. Tolvmansgården återuppfördes av Godtemplarlogen Drottning Kristina på Krutudden. Tingshuset är sedan 1926 museibyggnad på Hembygdsgården.

Hökhuvuds kyrkomiljö omkring 1905.

Hargshamns järnvägsstation 1910. Gamla och nya stationshuset.

Vy mot Karö Ström omkring 1905. Ännu vid denna tid kunde stadens mindre ångbåtar vid högvatten passera sundet in i Granfjärden.

Osthammars omgivningar, Karö ström.

Flygfoto över Osthammar.

Ensamrätt & Foto: A/B Flygtfälik, Dals Länged.
Frligven av Försvarsstaben 1132.1958

Flygfoto över staden med folkskolan och kyrkan 1958.

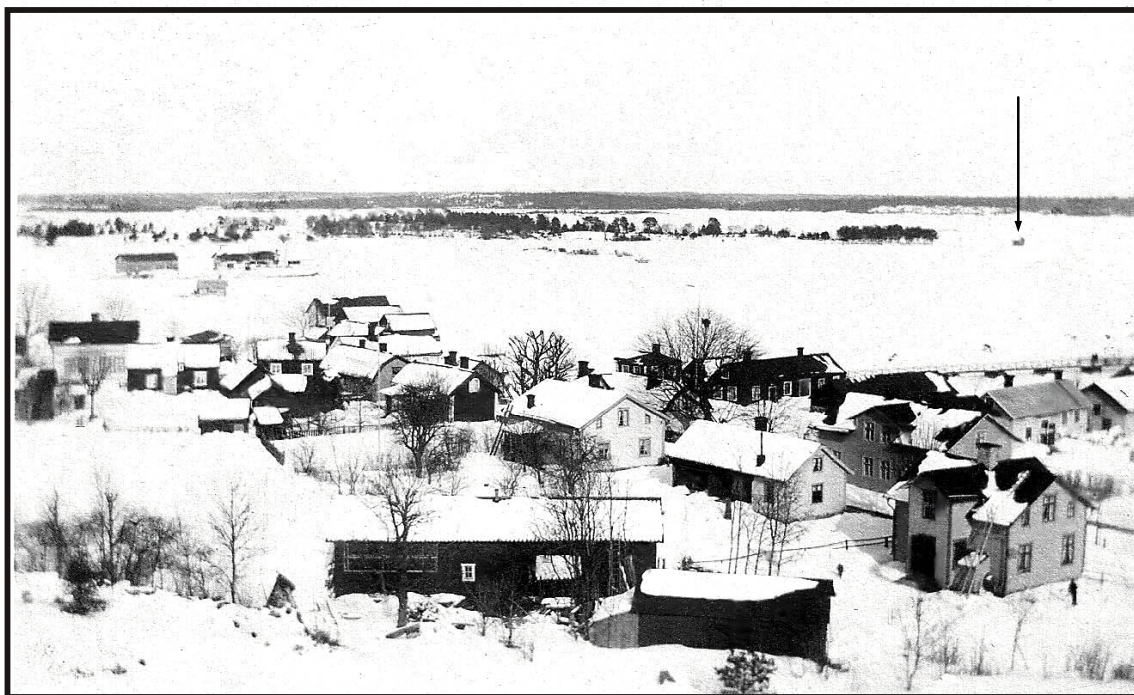
Flygfoto över staden 1958. Lägg märke till bussgaraget bakom Rådhusorget. Garaget revs i början på 1980-talet.

Vy från Utsiktstornet över Rådmansgatan 1916. Vi ser det nybyggda Vattentornet och i bildens mitt Strömbergs Vagnmakeri, senare Norbergs Traktorverkstad. Bostadshuset längst till höger ägdes av J H Hermannsson som även drev matservering i byggnaden.

Utsikt från vattentornet på 1920-talet. Se nya infartsvägen till höger mot torget, där Wilkessons hus fortfarande finns kvar.

Utsikt från utsiktstornet mot Krutudden 1902. Observera kruthuset längst till höger (markerat med en pil) på Krutudden. En handlare i staden förvarade sprängmedel i kruthuset. Det fanns många gruvor (tex Jonsgruvan i Söderby, Norrskedikagruvan och Sandgruvan i Börstil) som förbrukade mängder med sprängmedel.

Bron till Kallbadhuset från 1894. På skylten står att det kostar 5 kr i böter om man cyklar på bron.
Kallbadhuset revs 1963. Vykortet från 1930-talet

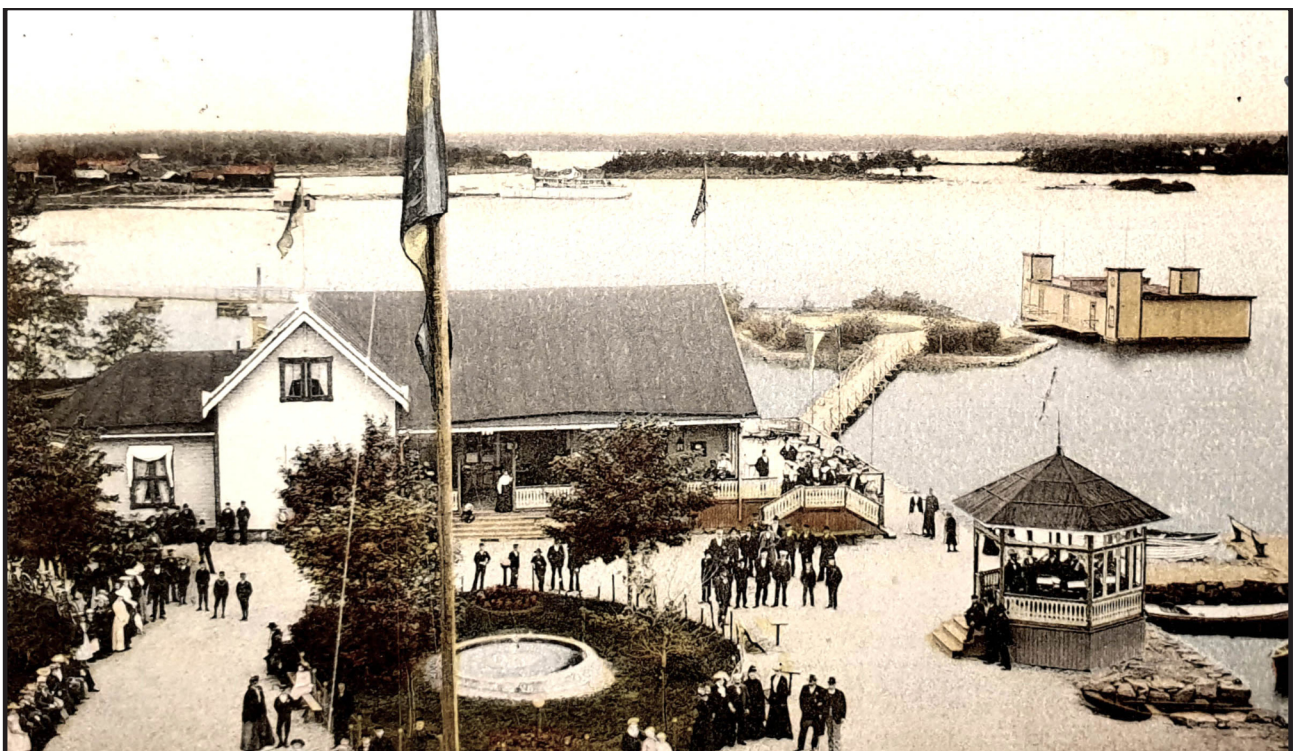

Östhammar, Badanstalten sedd från sjön.

Badanstalten sedd från sjön omkring 1910.

Östhammars Societetshus sommaren 1907 då byggnaden försetts med torn. Vi ser också den första motorbåten i Östhammar som inköptes av lasarettsläkare Fritof Scherste'n 1904. Båten ägs i dag av Frösåkers Hembygdsförening.

Östhammars Havsbadanstalt vid sekelskiftet 1900. Bilden är tagen från Varmbadhusets torn. Lägg märke till landhöjningens inverkan på strandlinjen. Vid kajen ligger ångbåten Östhammar I framför det äldsta hamnmagasinet från 1896. Då fanns inga andra byggnader på hamnpiren.

En skepparhistoria från Ålands hav

*Det här kåseriet är skrivet av min far Fritjof Sjögren i slutet av 1950-talet. Han var häradshövding i Norra Roslagens tingsrätt 1945 - 1968. Det hände att han roade sig med att skriva små betraktelser om livet i och kring Östhammar. Han var god vän med de båda seglarna. Provinsialläkaren hette Eric Sandstedt och hans båt Waikiki, veterinären hette Gillis Larsson, båten Bara. Jag minns fortfarande flera av hans långa, osande svordomar, som jag snabbt lade på minnet när jag var barn. Bägge de vackra havskryssarna låg vid boj i Östhammarsfjärden ungefär utanför båtvarvet på Terrielören.
(Uttrycket 'noli me tangere' en bit in i texten betyder: Rör mig icke.) //Ragnhild Sjögren*

Provinsialläkaren och veterinären i den lilla idylliska staden i östra Svealand träffades en kullen höstmorgon på stadens huvudgata.

- En sådan dimma vi haft i natt, sa doktorn.

- Dimma på landbacken går väl an. Men tjocka på sjön. Bedrövelsens bedrövelse, brummade veterinären.

Sedan provinsialläkaren förklarat sig fullt ense med veterinären på denna punkt, hastade de båda vännerna vidare på sina sjukbesök.

En sommardag för några år sedan stävade stadens seglare mot Åland för att ta en dust med seglarvännerna i Mariehamn med omnejd. Provinsialläkaren och veterinären hade blivit försenade och följde med sina havskryssare några timmar senare i de andras kölvatten.

De styrde genom Länsösund där prickarna stod lika tätt som portarna på en slalombana. Ute på Hunsaren friskade vinden som vanligt. De kastade vänliga blickar mot Fagerön, denna av Flora så omhuldade ö. Tidigt på våren brukade de göra strandhugg på ön, då det väna Roslagsblomstret tibast – även kallat Daphne – blommade på bar kvist. Rosenröda blommor med sällsynt vällukt. För förlig vind seglade de vidare över Galtfjärden in på Singöfjärden. Det fagra Singö, en av Roslagens många pärlor, kryllade som vanligt av sommargäster från när och fjärran. Snart var de i Grisslehamn där utklareringen snabbt var undanstökad. Och så gungade de ut på Ålands sagoomspunna hav och kände sig som vikingar i österled.

Fram emot kvällen kom tjockan. Det blev till att ta ned seglen, plocka fram mistlurarna och finna sig i sitt öde.

Veterinären som var ensam i sin båt fick en känsla av att han befann sig i ett stort mjölkglas. Vitt eller gråvitt vart han såg. Med jämna mellanrum blåste han emellertid i sin lilla mistlur, såsom det höves en sjölaglydig seglare, dymedelst upplysande alla andra seglare om sin existens och sin noli me tangere-önskan. Även från doktors båt hördes samma enformiga tutande. Men doktorn hade sina två raska söner ombord, som kunde hjälpa honom att idogt blåsa i luren.

Efter en stund drev de båda båtarna intill varandra. Veterinären såg provinsialläkarens trygga gestalt parkerad i aktern. I munnen glödde hans ständiga följeslagare, brasilcigarren, och i handen höll han ett glas, sannolikt innehållande "Doctors Special".

- Hur länge tror du tjockan varar, frågade veterinären.

- Wait and see, svarade doktorn lakoniskt.

Båtarna gled åter från varandra. Veterinären erinrade sig nu, att en musikfanjunkare en gång anförtrott honom att man blir mycket törstig av att blåsa mässingsinstrument eller i bara mässingen, som den göteborgsfödde fanjunkarens ord fallit. Han beslöt sig därför att göra en snabbinventering av båtens förråd av vätvaror. Allt vad han fann var en flaska vichyvatten. Där satt han nu ensam veterinär med en ensam vichyvatten i tjocka på Ålands hav. Han, som i vanliga fall var en mästare i konsten att producera originella kraftuttryck, blickade dystert på pärlorna i vichyvattensglaset och

kunde endast frambringa de två Rasmus-orden: Fy bubblan. Uttrycket gick i alla fall ganska bra i stil med det element han befann sig i eller kanske snarare på.

Då och då närmade sig de båda havskryssarna varandra. Provinsialläkaren satt fortfarande majestätisk i aktern. Cigarren satt på sin plats. Veterinären tyckte att det började kännas kyligt. Han blev allt blekare och hans ögon fick en dyster glans. Doktors anlete föreföll genomgå en diametralt motsatt metamorfos. Allt var ro. Endast mistlurarnas tutande störde friden. Veterinären hade en känsla av att signalerna från doktors båt kom alltmera oregelbundet, måhända beroende på att doktors söner tappat lusten eller luften eller båda delarna. – Att tuta fritt är stort men tuta rätt är större, sade veterinären sakta för sig själv, dunkelt erinrande sig att han vid ett tillfälligt besök i Upsala universitet sett en liknande sentens ristad över entrén till aulan. (Sentensen lyder: Att tänka fritt är stort, att tänka rätt är större).

Vi fick inta tag i något foto på Bara eller Waikiki, så vi valde att illustrera artikeln med havskryssaren Storm. Delägaren Lars Jansson vid rodet.

Fotograf okänd /privat ägo.

sinne. En annan Heimdal lik grep han mistluren och blåste med väderspända kinder såsom en veterinär aldrig tidigare blåst i en mistlur. Det påstås, att då Heimdal stötte i Gjallarhornet hördes det över alla världar. Veterinären hade icke så stora pretentioner, men han hoppades, att hans av en så stark ensamhetskänsla burna tutande skulle höras åtminstone till Mariehamn och att någon behjärtad ålänning måtte komma till hans undsättning.

Efter många och långa väntans timmar lättade äntligen tjockan. Litet senare tittade solen fram genom molnen och kastade sina milda, värmande, allt försonande strålar över den så hårt prövade veterinären. Han tyckte dock att himlakroppen sken en smula orättvist. Ty den strålade även över provinsialläkaren, som fortfarande med cigarren i mun satt i aktern i sin båt och med fryntlig min gav order åt sina raska söner att hissa segel.

Sjöson

Veterinärens ensamhetskänsla var lika ihållande som tjockan denna töckenhöljda natt. Men ensam är stark, tänkte han. Efter en stunds filosoferande över innebörden i detta uttryck kom han till det resultatet att det är ganska meningslöst att vara stark, när man i alla fall är ensam. Vid iråkad ensamhet hade man näppeligen vare sig någon användning eller glädje av sin styrka. Han beslöt sig för att göra vissa omvärderingar i sin föreställningsvärld. Efter högt föredöme av vissa historieforskare.

En givmild försyn hade utrustat veterinären med en djup musikalisk ådra. Han nynnade sakta några takter av Ödessymfonien. Musiken föder ädla känslor och snart kände sig han sig åter fullt harmonisk – ett uttryck han använde, då han drabbades av skämtlynne.

Då hördes från doktors båt en lika stark som falsk stämma intonera den kända sjömansvisan: En sjöman älskar havets våg. Efter en stund kom det något svagare men om möjligt ännu falskare: Farväl, farväl, förtjusande vän, vi träffas nog snart igen. Detta musikaliska intermezzo, så starkt kontrasterande mot Beethovens tonvärld, blev för mycket för veterinären. Inte minst den avslutande strofen i sjömansvisan grep med förunderlig makt hans

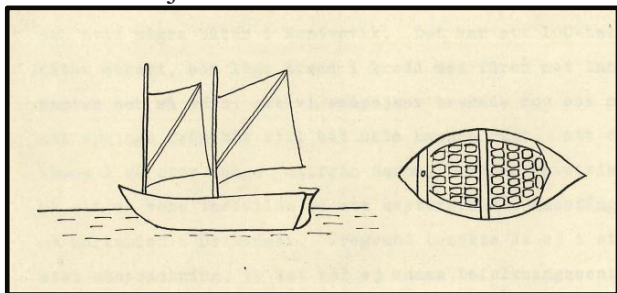
Östhammars marknad

Artikeln om Östhammars marknad är sammanställd av material från "Folkminnen från Östhammar" som utgavs 1943. Richard Broberg från Östhammar hade sammanställt materialet och publicerades av "Institutet för språk och folkminnen". 150 sidor.

I staden ha hållits två marknader. Den första, sommarmarknaden, hölls i mitten av juni, den andra, höstmarknaden, i mitten av september. Den viktigaste av dessa var höstmarknaden i september, som fick sin prägel genom fiskarbefolkningens besök i staden med sina strömmingslaster. Den gängse benämningen på den var dock endast höstmarknad. Till denna marknad kom det mycket folk från uppsocknarna ned till staden och köpte sitt vinterförråd av saltströmming direkt av fiskarna.

Skärgårdsbornas marknadsfärd

Det dominerande inslaget i höstmarknaden här i Östhammar var absolut skärgårdsbornas besök. Till den marknaden kom de nämligen in från håll utanför här, från Söderön, Tvärnö, Raggarö, Singö, Sladdarö och ända från Gräsö i norr. Då kommo de med tillhjälp av åror och segel in till stan i sina strömmingsbåtar, som vi brukade kalla dem. Själva kallade de dem för skötbåtar.

Dessa båtar hade två master och två sprisegel, av vilka det aktere var något större och hölls ut med en stång, som stacks ned i en ögla på masten och sträckte sig fram till kanten på seglet. Ingen bom fanns på nederkanten, bara skot i ena ändan. Det fanns ingen ruff på dessa båtar, utan de voro öppna med ett par bänkar utefter vardera bordet, som man kunde sitta på. Ganska bukiga och bärkraftiga voro de men

föga djupkölade, så jag misstänker, att de drevo rätt så kraftigt, när de seglade. Folket bodde under färden ombord på dem, och då de hade dem fullastade med fjärdingar och åtingar så mycket de rymde, så att det till och med var liksom litet råge på dem, så hade fiskarna det säkert inte något behagligt på resan in till Östhammar. Fårskinnspälsar hade de med sig, som de låg under, och det behövdes nog, ty det kunde vara ganska kallt på nätterna. De måste fara hemifrån en tre dagar i förväg från ytterskären för att komma fram till staden i tid. Det berodde naturligtvis på vädret, hur pass fort de kunde hinna fram. Ibland var det ingen vind utan de fingo ro långa sträckor, och de rodde med seglen oppe, även om det ej fanns minsta vind. Alltid kunde det komma någon käre och hjälpa till. Jag minns, att de ibland kommo roende in mot hamnen med seglen oppe den ena båten efter den andra.

Strömmingspremiering

Strömmingsmarknaden började också tidigt på morgonen, men allra först skulle det vara strömmingspremiering. Denna gick så till att några gubbar, som väl kunde kallas motsvara ungefär fiskeriinstruktörerna nu för tiden, skulle undersöka fiskarnas båtlaster och sköta om premieringen av strömmingen. Det var naturligtvis skillnad på strömmingen, den kunde vara rätt olika från olika båtar. Somliga kunde ha strömming av sämre sort, t.ex. dåligt saltad, smak av trätunnan som den förvarades i o.s.v. Dessa gubbar som skulle sköta om undersökningen, fick då börja tidigt på morgonen och gå från båt till båt. I varje båt slogs upp en fjärding, varur de tog en strömming --rå givetvis-- som de smakade på. Så gick de från båt till båt, och det tog flera timmar, innan de fått alla båtar färdiga. Vid denna undersökning hade de med sig en vin- eller

brännvinsbutelj, som de fuktade munnen med emellanåt, för att få bort den värsta saltsmaken och så hjälpte det till att behålla smaken. De förlorade smaken annars, då de hade hållit på en stund med att tugga på strömming efter strömming. Nog tycker man, att det skulle ha blivit trögt i längden att bara på att gå och smaka på rå strömming, men de gubbarna tyckte visst, att det smakade bra och var roligt. Hungriga behövde de i alla händelser inte bli, Jag minns en gång att en pojke bland den svans av ungar, som hängde efter dem, klöv näbb och sade till en av premieringsgubbarna: "Farbror behöver inte äta nån midda i da!" När undersökningen var slut utdelades det första, andra, tredje pris och en del extrapris. Sedan började strömmingsförsäljningen, förr fick den, som sagt, inte börja. Den som hade fått första pris för sin strömming, sålde slut så gott som omedelbart. Alla ville ha hans strömming, det var klart, ty de hade ju borgen för att den var god, men även de övriga pristagarna fick god avsättning på sin strömming.

Kreatursmarknad

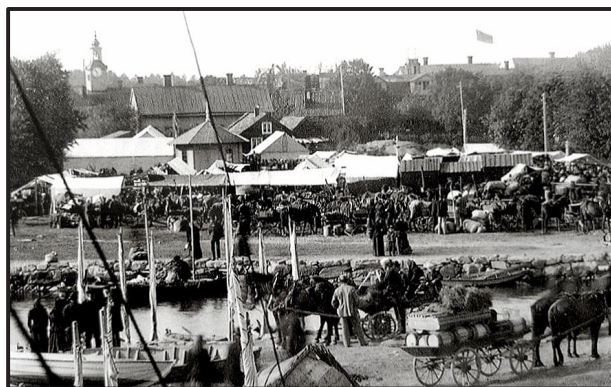
Förenad med höstmarknaden förekom ända fram till 1880-talet kreatursmarknad på härför avsedd plats. Det var en särskild av stadens hagar i det s.k. Knäppensgårdet, som uppläts till plats för denna marknad. Här såldes mycket kor och hästar, och särskilt avyttrades här mycket nötboskap till slakt. Bönderna kunde vid den tiden på året bestämma, vilka djur de ej kunde behålla över vintern och som därför fick gå på slakt. Uppköpare från Stockholm och Gävle brukade då besöka marknaden och köpa slaktdjur, som de sedan fraktade på båt härifrån.

Marknadsplats

Den egentliga marknadsplatsen, hade tidigare varit Rådhusorget, men den flyttades senare ned till sjön, emedan det blev alldeles för trångt med utrymmet där. Då det skulle bli marknad, satte man på marknadstorget upp stånden. Det var dels stånd bestående av bordskivor, som man kunde spanna tältduk över, dels hade staden marknadsbodar, som hyrdes ut. Dessa voro konstruerade med en över- och en underlucka, och då dessa fälldes upp, tjänstgjorde den övre som snedtak och den undre som disk. Dessa bodar kunde låsas utifrån med hänglås för natten.

Marknadsbesökande

Höstmarknaden var mycket viktigare än sommarmarknaden. Då kom det till stan en hel mängd försäljare från andra städer, såsom Stockholm, Uppsala och Norrtälje. Mest var det fråga om försäljare av klädesplagg i olika branscher. Dessutom besöktes marknaden av många hantverkare från andra håll, särskilt minns jag en hantverkare från Norrtälje som alltid stod här på marknaden. Så stodo förstås också stadens egna hantverkare på torget och sålde. De hantverkare som mest gjorde affärer på marknaden voro korgmakare, svarvare och kopparslagare, som sålde olika slags husgerädsartiklar. Så fanns det en hel hög med karamellstånd och kaffegummor, som gjorde goda affärer. Trädgårdsmästare från bruken häromkring kommo in med stora skrindor med kål, kålrötter, rödbetor, morötter och framför allt äpplen och päron i massor. De stodo på särskild plats på torget. Bruken, här var det fråga om Harg och Forsmark, hade stora trädgårdar med egna trädgårdsmästare och hade därför gott om trädgårds- och köksväxter att avyttra vid höstmarknaden.

Lantbor och skärgårdsbor

Försäljare voro vidare en del av lantbefolkningen och skärgårdsborna. De kommo i kontakt med varandra på denna marknad. Sålunda besöktes den av en hel del avlägset boende lantbor, som i regel ej hade Östhammar som inköpsställe, t.ex. Alundabor som annars vanligen gjorde sina inköp i Uppsala, någon gång från Hållnäs, vars huvudsakliga inköpsort var Gävle. Samma var förhållandet ned skärgårdsborna; folket från Gräsön t.ex. som annars handlade i Öregrund kommo hit till marknaden.

Nöjesanordningar

Särskilt på höstmarknaden infann sig cirkus. Den första karusellen kom hit på marknaden i början av 1880-talet, och den hörde sedan till de årligen återkommande attraktionerna. Vidare förekom det skjutbanor, ringkastning, vaxkabinett o. dy. Alla dessa nöjesanordningar höll till i närheten av marknadstorget, ty detta räckte ej till för annat än handeln. Det var vissa tomter och områden som brukade upplåtas åt dem. En potatisåker nedanför prästgården, som ägdes av målare Pettersson brukade de få hyra. Ägaren tog då upp potatisen alltid före höstmarknaden och hyrde ut åkern sedan. Likaså fanns det en äng nedanför tandläkare Marell, som också brukade hyras ut. Den Uppmanska tomten hyrdes också ut några gånger, och fanns flera andra områden i närheten av marknadsplatsen, som brukade upplåtas åt sådana gycklare av olika slag.

Ordningsmakt

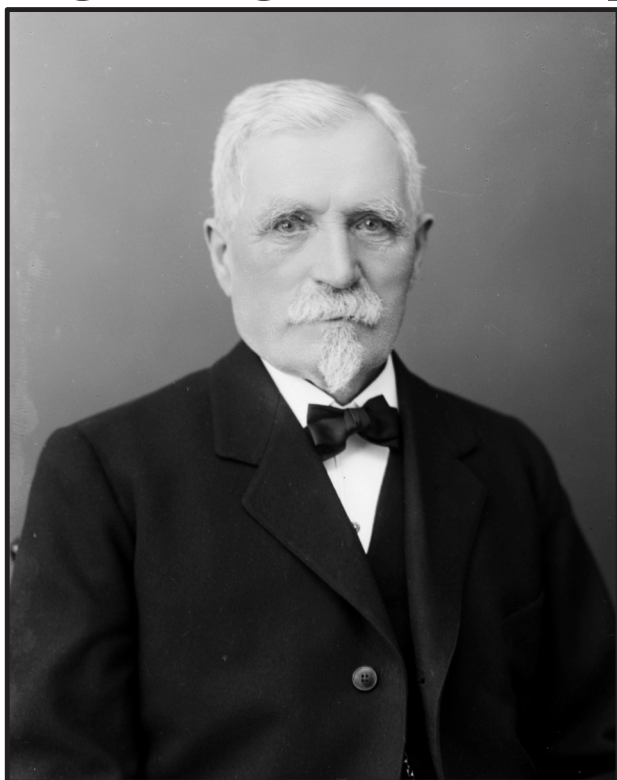
Utminutering och utskänkning av spirituosa skedde på den tiden utan restriktioner. Därför blev det också många berusade framemot aftonen, och det blev slagsmål och oordning såväl inom som utanför stadsgränsen. Ordningsmakten måste också för den skull förstärkas till marknaden. Utom den ordinarie polisen tillkallades extra några stadsbor, som fingo särskild ersättning för den dagen. Bråk och olåt var det litet varstans, men några svårare uppträden förekommo aldrig, så vitt jag vet.

Handeln i butikerna

Samtidigt med att marknaden pågick på Sjötorget, var det naturligtvis också stor omsättning i de fasta affärerna i staden. I min barndom fick vi lov att marknadsdagen öppna affärerna redan klockan 6 på morgonen. Vi tyckte, att klockan 6 var tidigt nog, men det räckte ändå inte till. Folket som kom in från landsbygden, hade varit i farten redan vid 3-tiden, och fram mot klockan sex stod det massor av folk utanför affären och frågade: "Öppnar ni aldrig här idag?" Sen var det bråttom hela dagen ända till bortåt klockan 4, då den egentliga handeln var slut. Många gånger har jag varit med om att man ej fått tid att få en matbit från det man öppnade, till dess det var slut för dagen. Och det var det, som sagt, vid 4-tiden, när vi började så tidigt på morgonen. Vi stängde visserligen senare än klockan fyra, men efter den tiden var det just inget folk i affären.

Dagen efter marknaden var det kvar en del av försäljarna från Stockholm och Norrtälje och då fortsatte de med att sälja och konkurrera med stadens affärsmän. På det viset kan man säga, att höstmarknaden höll på i tre dagar.

Logrens tågvirke var bäst på Stockholmsutställningen

Denna artikel var införd i Östhammars Tidning när Gustaf Logren fyllde 90 år; den 27 januari 1948. Gustaf Logren avled 1950. På omslagets näst sista sida finns en karta som visar var den sista av de tre repslagarbanorna låg och hur den såg ut.

Tisdagen den 27 januari fyller Östhammars-hantverkarnas grand old man, förre repslagarmästaren Gustaf Logren, 90 år. Med anledning av den förestående bemärkelsedagen har en av Ö. T:s medarbetare haft en liten intervju med den pigge åldringen. Hr Logren berättar, att han först såg dagens ljus i Estuna, och alltså är infödd rospigg. Något barndomsminne från födelseorten har han dock ej, då föräldrarna redan när han var en liten pys flyttade till Lohärad, där han sedan kom att växa upp. När det blev tid för honom att lära sig ett yrke, blev han satt i repslagarelära i Norrtälje. Utlärd började han att försöka sig som egen företagare. Först slog han sig ned i Väddö, men där stannade han blott i fyra månader. En kort tid arbetade han därpå som repslagare i Vätö, men kommunikationsförhållandena där på den tiden gjorde det omöjligt att stanna, säger den gamle hantverkareveteranen och tar sig betänksamt om skägget. För att sälja sina varor måste han fara omkring i roddbåt, och det blev både ansträngande och tidsödande. 1881 lämnade han därför Vätö och flyttade till Östhammar,

den plats som sedan under så många år skulle bli platsen för hans mannaålders gärning, och där han skulle njuta sitt välförtjänta otium efter förrättat dagsverke.

Första tiden här i staden höll jag till på den plats där nuvarande badhusparken är belägen, berättar Logren. Det var då en fruktträdgård där. Jag fick emellertid inte stanna längre än över vintern, då man på vårsidan skulle börja att bygga badhuset. Jag flyttade nu till platsen för folkskolans gård, där det endast var en slåtta. Här stannade jag något år. Jag hade hittills hållit till ute i det fria med mitt arbete och gjorde så alltjämt, men fick i alla fall nu låna ett marknadsstånd att ha mina grejor i. Därpå flyttade jag till Lundqvists gård, nuvarande tidningsgården, och byggde där min första repslagarebana. Den var liten, omkring 50 famnar, och sträckte sig från 'Schramens' gård och ned till gatan. På så vis fick jag skydd av väggar och tak. Det var förut både blåsig och kallt att stå ute i allt slags väder. Det började emellertid bli litet för trångt vartefter rörelsen växte, så år 91 flyttade jag till platsen här, där banan sedan dess varit belägen. Den byggdes ursprungligen i ungefär den nuvarande längden, men var ett tag något längre genom att vi flyttade den lilla banan från lundqvistska gården och skarvade till den nybyggda. Det var ju betydligt bättre att ha allt på ett ställe. På platsen här var det då bara "ödemark", där korna gingo i bet. Jag tyckte så småningom att jag skulle försöka få egen mark för min anläggning och bjöd staden 400 kr. för fyra av tomterna. Det var ju inget värde i marken här i utkanten, och apotekare Winqvist för sin del ansåg priset skäligt, men borgmästaren envisades att vilja ha mera med tanke på lantmätarens arvode för avstyckningen. Slutet blev att jag betalade 800 kr. för området. Att jag köpte fyra tomter berodde på att jag ville få hela banan inne på min egen mark. Börstilsgränsen gick alldeles intill och någon tanke på att det skulle bli några gator här hade ingen, så priset var inte fullt så billigt som det kan låta. Jag hade frågat borgmästaren till råds om hur jag fick bygga, men han sade bara "bygg som Ni tycker". Det här boningshuset jag har stod ursprungligen vid

torget, och det var en handlande som ägde det och hade affär där. Då han dött övertog hans dotter fastigheten, men affärslokalerna hyrde hon ut. Men ett år blev det brand, varvid taket förstördes. För att få större utrymme vid torget ville man gärna bli av med huset ifråga, och jag passade då på att köpa det för 450 kr. samt flyttade det till den nuvarande platsen.

Foto: Skötsner-Edlund

Min rörelse växte emellertid, och när arbetsstyrkan var som störst uppgick den till omkring 25 man. En gesäll hade vid denna tid 17 öre i timmen, och arbetstiden uppgick först till elva timmar och sedan till tio. De nuvarande åtta timmarna tycker Logren är för litet. Det duger ej för en hantverkare, det blir för litet gjort, framhåller han. En del av mina anställda ville kanske fuska i arbetet och göra undan det för fort, fortsätter Logren. Men, se det fick inte ske hos mig. Arbetet skulle göras ordentligt, det höll jag absolut på. I skärgården framförallt behövdes det gott tågvirke. Det fanns inga fabriker på den tiden. Vi slog 25 mm:s trossar, skeppstrossar och flottningstrossar. Även kuttertågverk tillverkade vi. Ja, jag kan gott säga att vi en tid voro de enda i hela Sverige som gjorde det sistnämnda. Så det kom t. o. m. repslagare hit för att köpa sådant. Jag sålde mycket kuttergods till Norge, det var en stor firma i Kristiania jag levererade till. Också till Finland, både Helsingfors och Hangö, sålde jag tågverk. Jag fick även göra resor för att skaffa mig kunder, och en gång var jag ända upp till Haparanda. En affärsman där beställde för 2,000 kr. av mig och var synnerligen nöjd med leveransen. Jag märkte mitt tågverk med mitt namn, men se det dugde inte alls. "Här går

endast ryskt tågverk", sade affärsmannen. Den ryska varan ansågs nämligen vara den mest förstklassiga i sitt slag. Och den var också utmärkt, tillägger Logren. Mitt tågvirke såldes alltså där uppe som rysk vara. På tal om detta berättar Logren en liten episod. Han var en gång på en resa med ett fartyg, och då han kände igen att repgodset härstammade från den egna banan, påpekade han detta för kaptenen. "Nej, du", sade denne, "det här är allt rysk vara, det". Många av mina tillverkningar gingo alltså ut i marknaden under rysk beteckning, säger Logren. Jag var ensam om marknaden häromkring, och jag vet att en "provryttare" i tågvirke, klagade för rådmann Lundqvist att han inte fick sälja något för sin firma här i trakterna. På stockholmsutställningen gjordes hållfasthetsprov med olika tågvirken. Mina höll för en belastning på över 1,800 kg, en stockholmsfirmas för över 1,700 medan fabriksstillverkade rep inet voro goda för mer än 1,200. Stockholmsfirmans chef, en grosshandlare, tyckte det var försmädligt att behöva bli övertrumfad av "den där dj—n från Östhammar", som han uttryckte sig, men det fick han finna sig i.

Intervjuaren passar på att fråga hur det förhåller sig med påståendet att Logren skulle ha tillverkat tågverket, som användes vid Andrées nordpolsexpedition. Detta rykte dementerade emellertid Logren bestämt. Det blandar man ihop med, en annan sak. Jag tillverkade nämligen en lina åt en expedition under befäl av en som hette Nathorst och som skulle ut och göra djuplodningar i världshaven, om i norr, eller söder minns jag inte, Linan var inte mindre än 5,500 m. lång smal som ett stadigt klädstreck. Den väckte stort uppseende för sin längd och omnämndes i hela svenska pressen. Logren framhåller emellertid att det inte alls var något märkvärdigt. Det var ju bara att splitsa ihop den ena linan efter den andra. En sådan lina kan man, ju göra hur lång helst. Jag fick märka ut längden på varje 50:de och 100:de meter, och det fick jag en segelmakare att göra åt mig, ty själv sydde jag ju inte. Märkningen skulle nämligen ske med lappar. Min rörelse var väl som störst under 90-talet och fram till första världskriget. Sedan började det bli sämre. Fabrikerna konkurrerade allt mer och mer ut det

gamla goda hantverket och ont var det om rysk hampa också förresten. För ungefär tolv år sedan slutade jag med arbetet och överlät banan till min son, som fortfarande driver den.

Logren berättar sedan också litet om hur det var på hans första tid i Östhammar. Hur man för att resa exempelvis till Stockholm fick åka med Hargsbanan, som fanns redan då, och vidare över Dannemora. Men på sommaren fick man för det mesta taga sjövägen. Det var två båtar, som uppehöllo trafiken, "Roslagen" och "Vingåker", och togo 24 timmar i anspråk för en stockholmsresa. Efter dessa kommo de kända båtarna "Östhammar I" och "Östhammar II". Så stor sjöfart var det annars inte då heller på Östhammar. Rådman Lundqvist hade ju flera skutor, men de voro inte så ofta in till hemstaden utan gingo för det mesta i fraktfart på andra håll. Skötbåtar med saltströmming kom det emellertid många. Denna såldes i stor myckenhet till herrgårdarna i trakten, då statarna skulle ha viss kvantum strömming i lön. Det gick lassvis dit. Vid marknadstillfällena var det också ett synnerligen rörligt liv av småbåtar i hamnen.

I utkanten av staden var det dåligt beställt med vägarna, ofta endast gångstigar, där de nuvarande vägarna gå fram. Husen i staden voro låga och oansenliga och Logrens var väl på den tiden bland de största. Nya stadsdelen fanns inte alls med undantag av de äldsta småstugorna. Gamla borgmästaregården, numera pensionat Viken, det hus, som nu äges av Sigurd Forslöv, det ena av de sundbergska husen, lindgrenska gården, där det var bank, didricssonska gården, nu busstationen, samt ännu några flera funnos emellertid redan på den tiden inne i den egentliga staden. Nere åt sjösidan funnos varken apoteksgården eller doktorsgården, men målare Petterssons däremot låg redan då på sin plats. Där utfartsvägen från torget nu går var det förbyggt, och en skoaffär låg i byggnaden där. Vad den egna tomten beträffar ha vi väl kört härifrån omkring 300 lass sten när vi röjde upp "parken". Och alla träd här har jag planterat med undantag av granarna, säger den gamle, och visar ut över den stora trädbevuxta tomten.

Att han aldrig varit sjuk, som han själv framhåller, tillskriver Logren sitt arbete, vilket i

stor utsträckning försiggått i det fria. Inomhus var jag väl egentligen endast när jag skulle skriva ut någon räkning, och det var inte så ofta, säger han. Med undantag av benen, som krångla, är det inget fel på mig än. Men mina ben ha väl blivit utnötta, förstår jag, så mycket som man fått gå och stå i sitt liv.

Till sist visar Logren med stolthet ett diplom för guldmedaljen, som han erhöll 1897 ur ingen mindre än kung Oscars egen hand. Det var vid den allmänna hantverks- och industriutställningen i Stockholm, och på diplomets står att det var belöning för utmärkt tågvirke. År 1904 fick Logren också hederspris på Lyckholmska fiskeriutställningen i Marstrand. Det är en pampig silverpokal, som i detta fall utgjorde priset.

Foto: Skötsner-Edlund

Det är en hantverkare av gamla stammen, yrkesskicklig och noga med att de varor, i vilka lämnade hans verkstad skulle vara av prima slag, som om tisdag inträder i 90- åringernas led. Han konstaterar med litet vemod att de flesta av hans jämnåriga redan gått bort, men säkert kommer han inte att behöva sakna gratulanter för det, så visst som även ett senare släkte förstår att uppskatta och värdesätta ett gott dagsverke.

—n.

Östhammars rådhus i reformerad gestalt

Artikel från Östhammars Tidning 3 december 1926.

Efter ett halvt års avstängning kunde vårt gamla rådhus i måndags åter öppna sina portar för möjliggörande av de rådslag inom stadens borgare, för vilka förhandlingar det haft att bereda plats under i det närmaste tvänne århundraden. Vi använda med avsikt uttrycket reformerad, ty vi vilja ej vidgå att det är någon omgestaltning som ägt rum. Det är — om vi så få säga — ett försättande i det, vad interiören beträffar, skick, som husets byggare en gång ha avsett men icke haft makt eller insikt till.

Det är ej vår mening att här detaljerat beskriva vad som restaureringen uträttats. Stadens egna invånare — några andra intresserar saken knappast — göra bäst i att själva göra ett besök där och taga del av det hela. Ingen skall ångra besväret med ett sådant besök. Man blir redan vid ingången från torget sympatiskt stämd gent emot arbetet och dem som utfört det. Byggnadskommittéerade, herrar fabr. Rud. Andersson (ordf.), kamrer D. Blomquist och syssloman Karl Larsson, ha med hjälp av sin idérike byggmästare och först ooh främst efterkommande den i dylikt gammalt och fornt sakkunnige arkitekten Sven Brandels, Stockholm, ritningar och anvisningar, lyckats åstadkomma ett verkligt tilltalande arbete. De ha vetat att lika pietetsfullt tillvarata allt gammalt vackert som påpassligt utnyttja alla möjligheter till ernående av praktiska nyttigheter. Man känner detta, som sagt, redan nere vid entrén genom de gamla vackra

ytterportarna, vilkas inre par möter med gammalt glas fängslat av smidda järnrosetter. Den lilla vestibulen med tegelgolv och gammaldags trälykta i taket. Men det praktiska blandar sig raskt i detta första intryck. Rätt fram i vestibulen har man under den pampiga ektrappan hittat lämplig plats för toalett och W. C., det gamla husets enda souterrain-lokus. Innan man tar första steget i trappan upptäcker man en ny genomgång från "rådhus-avdelningen" till de ävenledes grundligt om-sedda arrestlokalerna. Och man hinner ej genom den i omvänd S-formbyggda trappan och det av f. d. arkivrummet nydanade för-rummet in i själva rådhusalen, förän man i gången mellan de båda sistnämnda lokalerna påträffar något så praktiskt och i en samlings-lokal så oumbärligt som en telefon.

Själva rådsalen, den som ensamt var det egentligt dragande målet för allas önskan om restaurering, den talar verkligen för sig själv, en pärla bland offentliga småstadslokaler, ett rum, som först nu kan med heder uppbära och uppvisa sin gamla klenod, den ståtliga oljefärgsmålningen "Salomos dom" ovan ordförandestolen vid fondväggen.

Byggnadskommittén och i all synnerhet dess ordf. hade i måndags en stor dag, ty belåtenheten var stor hos alla och tog sig flera uttryck.

Stadsfullmäktiges föredragningslista upptog som första ärende mottagande av rådhuset i restaurerat skick.

Stadsfullmäktiges ordf. kamrer Blomquist inledde "frågan" med följande anförande.

När nu rådhuset står färdigt att för sitt ändamål åter tagas i bruk, ber jag med några ord få erinra om rådhusets historia.

Vilket år det nuvarande rådhuset byggdes vet man ej med bestämdhet, men att döma av handlingar skulle det hava uppförts omkring 1732, således för snart 200 år sedan. Ett rådhus hade man tidigare också, men synes det ej hava varit av någon större betydelse, ty efter det ryssarne den 17 juli 1719 bränt i staden,

Östhammar. Rådhusalen.

Foto & Ensamt. A/B Almquist & Öster, Hålsingborg.

upptages i förteckningen på brända hus rådhuset till ett värde av 150 daler kopparmynt.

När staden så efter skövlingen var utarmad hade stadsborna svårt att anskaffa medel till ett nytt rådhus, varför framställning till landshövdingen gjordes genom borgmästare Grizell år 1729 att erhålla timmer från kronoskogen å Gräsön. Denna framställning beviljades dock ej vid detta tillfälle, men framställningen förnyades år 1731 och förmodligen med bättre resultat.

År 1782 blev rådhuset enligt Strömbergs "Östhammars krönika" grundigt reparerat. Sålunda skulle huset uppvägas och förses med nya syllar samt norra väggen såsom bristfällig med sparrar och bultar förses och sedermera brädslås.

Sedan dess synes ej någon genomgripande förändring eller reparation av rådhuset hava företagits förr än nu efter mer än 100 år.

Rådhuset var nu också i bristfälligt skick och synes så hava varit i många år att döma av de storslagna planer man hade för ett 20-tal år sedan, då man skulle bygga nytt rådhus i samband med ett stort och stiligt hotell. En rådhusfond har tidigare också funnits men tagits i bruk för andra ändamål.

Under senare år har ju allt mer trängt sig fram kravet på en reparation av rådhuset och att detta var högt på tiden, visade sig också när man började röra vid väggar och golv.

Hur osympatiskt stämd någon än kunde vara mot åtminstone kostnaderna för den nu företagna restaureringen, så måste man likväl erkänna, att den gjorts synnerligen pietetsfullt och i stil med den tids byggnadssätt, vid vilken rådhuset är uppfört.

Till sist må det tillåtas mig uttala den förhoppningen, att stadens representanter, som väl nu för långa tider framåt, komma att hava sina sammanträden förlagda till rådhuset, måtte känna sig inspirerade av denna vackra sal att nu och allt framgent vid sina rådslag hava stadens väl för sina ögon,

Sedan frågan därefter föranlett några yttranden av erkänsla och gillande från olika håll och fullmäktige på framställda propositioner förklarar sig med tacksamhet mottaga både det förtjänstfullt utförda arbetet och de till det sammans fromma influtna frivilliga gåvorna och bidragen, tog ordf. åter till orda, som följer:

Sedan fullmäktige nu beslutat godkänna byggnadskommitténs arbete och sålunda

Rådhusalen med stadsvaktmästare Johansson

emottagit rådhuset, ber jag att med några ord få framföra fullmäktiges tack till alla dom, som på ett eller annat sätt bidragit till rådhusets försättande i sitt nuvarande tilltalande skick.

Först vill jag vända mig till dem, som genom gåvor bidragit till rådhuslokalernas prydnande. Särskilt vill jag nämna Östhammars Tidnings Tryckeri AB, som med så frikostig hand skänkt denna ståtliga kristallkrona och därmed givit även belysningsanordningen en tidstrogen 1700-tals stil. Jag ber därför att genom de närvarande för Östhammars Tidning få vidarebefodrat detta tack. Vidare har jag att tacka stadens damer, som skänkt dessa vackra gardiner, särskilt fröken Ellen Jansson, varjämte alla övriga givare ombedjas mottaga stadsfullmäktiges tack.

Så har jag att tacka alla dem, som här sina händers verk omgestaltat rådhuset. Särskilt vill jag nämna arkitekt Brandel, som lyckats giva rådhusets interiör en så vacker utformning. Vidare byggmästare Brunnström och hans medhjälpare, som på ett förtjänstfullt sätt utfört arkitektens och kommitténs direktiv samt till målarmästare Pettersson, som smakfullt

dekorerat rådhuset i diskreta verkningsfulla färger.

Sist vill jag vända mig till kommitténs ordf. hr Rud. Andersson. Att alla, var och en på sin plats, utfört ett värdefullt arbete må erkännas, men som alltid har här också funnits en sammanhållande. Denna kraft har här varit hr Andersson, och jag tror knappast, att restaureringskommittén kunnat få någon lämpligare person till ordf. Den som i likhet med mig dagligen haft tillfälle att dagligen följa arbetets gång, den måste böja sig inför den entusiasm, den rikedom på uppslag, den smak och den energi, som hr Andersson visat sig vara i besittning av. Jag ber därför få framföra fullmäktiges tack till hr Andersson för det oegennyttiga arbete han nedlagt vid rådhusets restaurering.

I detta tack instämde samtliga fullmäktige genom att resa sig upp från sina platser.

Militärplan nödlandar i Östhammar

Segelflygare nödlandar i Östhammar. Vid 5-tiden på måndags-eftermiddagen nödlandade ett segelflygplan tillhörigt F2, ungefär mitt på stadsgränsen på Bilsta-ängarna i Östhammar. Flygaren skadades ej men däremot gick vingarna och en del av stjärtpartiet av. Planet hade startat från Örebro men då det befann sig över Östhammar på ca 600 meters höjd, förlorade föraren herra-väldet över maskinen på grund av vindförhållandena och kolliderade strax före landningen med en höhässa på den redan nämnda platsen.

Den här lilla notisen skrevs år 1947 av en ung student som hade fått sitt första betalda sommarjobb på ÖT. Han hette Ulf Sjögren och brukade berätta: Chefredaktören Alfred Viving hade lämnat honom helt ensam på redaktionen. Det var mitt i värsta sommarvärmen och nyhetstorka, så det skulle nog gå bra tyckte Viving och gick hem. Sent på eftermiddagen ringer någon och rapporterar om kraschlandningen. Ulf kastar sig på cykeln och är där på två minuter, intervjuar piloten, cyklar tillbaka till redaktionen, ringer Viving, som fick hojta: "Stoppa pressarna" för en av de få gångerna i sitt yrkesliv.

Anekdoten återberättas här av Ulf Sjögrens lillasyster Ragnhild Sjögren

Östhammars busstation öppnad för trafik

Lördagen 6 juni 1950 återinvigdes Östhammars busstation. Artikeln från Östhammars Tidning.

Lördagen kom för Östhammars del med sol och värme, den första verkliga sommardagen efter en sällsynt kall och olustig vår. Det passade oss alldeles förträffligt, särskilt som östhammarsborna den dagen hade tillfälle glädjas över att ha fått tillbaka sin kära om ock något omdebatterade busstation på dessa gamla plats. Den har som bekant undergått en både grundlig och välbehövlig om- och tillbyggnad, blivit ljus, rymlig, praktisk och ändamålsenlig, och nu skulle den öppnas för sin samhällsnyttiga funktion. Vid halv 13-tiden samlades ett antal herrar jämte två damer inne i väntsalen, där en kort invigningsceremoni försiggick. Roslagsbanans chef, direktör Åke Nerell, framförde i ett tal trafikföretagets tack för all den värdefulla hjälp olika myndigheter i Östhammar givit i samband med byggnadsarbetets planerande och utförande samt hoppades att stationen skulle bli staden och bygden till gagn och glädje. Han passade även tillfället att med några siffror belysa halten i påståendet om det "utdöende" norra Roslagen, sedda ur trafikmannens

synpunkt. År 1929 var antalet bussresenärer som fortsatte med tåg via Gimo eller Hallstavik 6,500. År 1938 var antalet 12,300 och 1949 icke mindre än 42,000, en ökning alltså på åtskilliga hundratals procent. Från Gimo befordrades 1938 inalles 22 600 resande, men 1949 var det 70,700, ökning 220 %. Från Hallstavik voro siffrorna 25,600, år 1938 42.500 och i fjol 106,200, ökning perioden omkring 150 %. Direktör Nerell fann denna utveckling enbart glädjande. Stadsfullmäktiges ordförande, f. distriktslantmätare B. Strömer tackade å stadens vägnar för den nya stationens tillkomst och lyckönskade Roslagsbanan och dess personal till denna nya och moderna byggnad.

Efter den lilla ceremonien var tiden inne att ute på den öppna planen på stationsgården hälsa den första trafikbussen välkommen. En talrik publik hade samlats för att bevittna invigningen. Från provisoriskt resta stänger runt stationsbyggnaden fladdrade blågula dukar, och i det strålände vackra vädret blev det något av glansfull fest och stämning över den lilla enkla högtidligheten. Vid den lunch, som Roslagsbanan efter invigningen gav på Stadshotellet i vilken ett 20-tal personer deltog, ägde en

annan vacker och anslående ceremoni rum, som är värd att notera. Roslagsbanan har som bekant tidigare till Frösåkers hembygdsförening skänkt den tidigare å busstationstomten belägna sk. garverigården och nu överlämnade direktör Nerell till föreningen en kontant gåva av 500 kr som hjälp till byggnadens återuppförande uppe vid museet samt därjämte en av konstnären Åke Bergman utförd oljemålning av garverigården.

Foto: Peter Naeslund

Fröken Ingrid Schram, som å föreningens vägnar mottog de båda gåvorna, höll ett både välformat och trevligt tacktal, och stadskamrer Sig. S. Johansson överlämnade till direktör Nerell framlidne handl. Tor Schrams bok om Östhammar. Under lunchen tackade direktör Nerell byggmästare Diös, Uppsala, arkitekt Sven Malm m. fl. för deras insatser för stations--byggnadens tillkomst, och i övrigt flödade vältaligheten från mångas läppar. Av dessa tog nog enligt fröken Schram byggmästare Diös priset. Han yttrade sig mycket kort men lät de få orden efterföljas av en större sedel, vilken han som gåva till hembygdsföreningen överlämnade till fröken Schram. För Frösåkers hembygdsförening var det tydligen en mycket lyckosam dag.

Arkitekt Sven Malm, som tydligen är en mycket mångkunnig herre, inhöstade en extra hjärtlig applåd för sitt "försvars"-tal. som han påstod sig ha skrivit i en något slängig järnvägsvagn på morgonresan upp till Hallstavik. Våra läsare till glädje och förnöjelse återge vi talet in extenso:

Det kraxar i min hals
trots all pastiljkemi.

Och jag har inte alls
min brors familjgeni.

Trots allt vill jag göra
ett enkelt poem
till dem
som vill mig förgöra.

I Roslagens centrum
ligger modern Östhammar,
som bröst ammar
ett flertal av härader.

I vårt nybyggda väntrum
byggnadsnämnden förfärader
sitter lätt kverulantisk
och tycker arkitekten är diletantisk
tänkt trögt,
och gjort huset för högt.

Hur f-n, mina herrar skall man lösa problemet
när man älskar er stad
och vill ha kvar dess miljö.
Det finns ingen riktig logik i systemet
med modern trafik,
som ej gör mig glad
och en småstad som nästan är dö. (Nödrim.)

För att tala latin: De gustibus
non est disputandum.
Jag vill kalla en buss för en rustibuss
och ett lugnt torg för andrum!

När jag formade ut vårt hus
det skedde med pietet,
ty riksantikvarien godkände det.
Förlåt om jag låter en aning burdus,
om jag drar en lätt parallell.

Stockholms Stadshus blev ej skapt på en kväll
men när det kom foto
fick arkitekten som vinst på toto
tantiem!

Kommer Östhammars torg
genom Er försorg
att fotograferas
kommer mitt tantiem att doneras
till de präktige
Stadsfullmäktige.

Nu är det slut, mitt poem! Efter detta är bara att
säga att den goda stämningen bland gästerna
steg.

En arbetsdag på Östhammars Tidning 1936

Denna artikel var införd i Östhammars Tidnings jubileumsbilaga 19361215. Den beskriver hur en dag på jobbet var.

Det är tidig måndagsmorgon, och arbetet är i full gång på tidningens alla avdelningar. Ute i maskinsätteriet ligga massor av artiklar, bygdebrev, notiser, klipp, som skola avverkas, i annonssätteriet ha annonsmanuskripten fördelats på olika händer, tryckaren gör pressen klar och ser till att dagens ranson av tidningspapper transporteras in från pappersboden. På redaktion och annonskontor i får man sannerligen veta av att man finns till. Telefonen ringer i ett, besökande komma upp med annonser, nyhetsmeddelanden, räkningar, beställningar på trycksaker. Korrektur skola läsas, artiklar göras ut, morgonposten gås igenom. Tiden är dyrbar, och det gäller att på några korta timmar hinna med mesta möjliga till tidningens yttersidor för att sedan kunna reservera så mycket det överhuvud taget går av innersidornas dyrbara utrymme.

Mitt i all brådskan uppenbarar sig faktorn med ytter- och innersidor, och då får man slänga allt annat man har för händer. Ty faktorn är en mycket viktig faktor på en tidning: Han övervakar arbetet ute i tryckeriet, han gör upp kostnadsförslag på trycksaker, han bryter om tidningen, och ibland händer det, att han ännu mitt i natten kan stå vid digelpressen i fullt arbete när det är särskilt mycket att göra eller det gäller någon brådslande beställning. Just nu vill han ha besked om ombrytningen, vad som tas in av texten och hur artiklarna skola placeras. Det sistnämnda är inte det minst viktiga. Förr i tiden var det ofta inte så kinkigt med en tidnings typografiska utseende. Man plockade i en viss ordning in vad som fanns, de lokala nyheterna först och sedan den övriga textmassan huller om buller. Det systemet har numera i stort sett övergivits. Man vill att en tidning skall "göra sig", ha ett vårdat skick och vara nära nog konstmässigt uppbyggd. Därför är det också av största betydelse att det råder det mest intima samarbete mellan redaktionen och ombrytaren. Ibland, när det inträffar nyhetstorka, kan det vara ganska knivigt att få ihop en snygg tidning. Då kan i sista minuten en relativt oviktig artikel få förses med en "sax" varmed icke menas ett tvåarmat verktyg utan en flerradig rubrik, där texten i varje rad har lika längd och rubriken i sin helhet får trappstegsform. På en halvveckotidning som Ö. T. brukar

dessbättre risken för nyhetstorka vara minimal. I regel är det tvärtom så att utrymmet aldrig vill räcka till. Men även i det avseendet är "ombrytningskonferensen" av största vikt, ty utan denna överläggning mellan faktorn och redaktionen vore det mången gång omöjligt att åtminstone något så när reglera förhållandet mellan textmassa och utrymme.

Sedan frågan om ombrytningen avklarats tager faktorn itu med uppgiften att "bygga upp" tidningens yttersidor. Annonserna plockas in, varvid det gäller se till att de komma i en viss ordning och under sina respektive rubriker, att de så långt det är görligt placeras enligt annonsörens önskan och att de om möjligt fylla ut spalterna. Ev. tomrum i botten på en annonsspalt får pluggas igen med en lämplig textbit. Så placeras klichéer och artiklar på anvisade platser, och sedan hela det ramomgärdade utrymmet är fyllt avklarar färdiggörningen, och sidorna äro mogna att tas om hand av tryckpressen. Såvida inte i sista minuten en annonsör kommer med en annons, som absolut måste in på det eller det stället. Då kan man, om det vill sig illa, få göra om nästan en hel sida. Dessbättre händer detta icke så ofta. I allmänhet räcker det med att plocka bort en notis eller artikel. Men tid förloras alltid, och på en tidning är det ofta så att tid är liktydig med mycket pengar. Är det fråga om yttersidorna kan det gå an. Men när en sådan senkommen annons uppenbarar sig vid 5-tiden på em., just då tidningen är färdig för pressläggning, då kan den vålla mycket stora olägenheter och bl. a. orsaka att prenumeranterna i Norrskedika, Sund och Öregrund säga fula ord för att de måste vänta på tidningen till följande dag. Därför böra ärade annonsörer icke taga alltför illa upp, om vi i en sådan situation se oss nödsakade hänvisa till nästa nummer.

Medan faktorn klarar ombrytningen fortsätta manuskripten att hopa sig ute i maskinsätteriet, ty nu har förmiddagsposten kommit, och den brukar icke sällan vara av den omfattningen att postfacket nätt och jämt räcker till. Tidningen har ju en stor och säker medarbetarstab ute i bygderna, och den sviker sällan. Det är referat från möten av alla slag, stämmor och sammanträden, det är födelsedagsartiklar,

Personalfoto 1936

Foto: Josef Edhlund

notiser om olyckor, förlovningar, vigslar och begravningar. För en ortstidning är ju det lokala nyhetsinnehållet dominerande, och i det avseendet gäller det att få materialet så allsidigt sammansatt som möjligt. Tråkigt nog räcker utrymmet emellertid icke alltid till, och då måste blåpennan fram. Bygdeskribentens utvidgningar till väder och vind, väglaget och tidens ondska få vid sådana tillfällen stryka på foten, och endast det aktuella innehållet kommer med. Vederbörande tycker kanske, att redaktionen handskas en smula vårdslöst med bidragen, men nöden har ingen lag. Det är så mycket som skall med, och hur tyranniskt blåpennan än huserar bland manuskripten inträffar det ändå titt och tätt, att när innersidorna skola brytas om så är textmassan flera spalter för mycket. Då gäller det att gallra ytterligare, plocka bort en bit här, skära ned en artikel där, allt under det man river sig i håret och bittert ångrar att man inte låtit sätta många flera av manuskripten med "kompakt petit". Apropå petit, så skola vi stanna ett ögonblick vid en sak. Det förekommer, att folk klagat över att så mycket av tidningens innehåll sättes med för "fin stil". Främst är det äldre personer, som ha olägenhet härav, och vi undra inte på att de ibland kunna vara en smula missnöjda. Men saken har två sidor. Vi ha redan upprepade gånger omnämnt svårigheterna att få utrymmet att räcka till. Skulle vi sätta hela tidningen med den grövre stilen blev resultatet ändå knappare utrymme. För att få in mesta möjliga text äro vi därför nödsakade tillgripa den finare stilen, som

ger åtskilligt flera typer per rad och dessutom har en betydligt mindre radbredd än korpus, som är facktermen för vår grövre stil. I själva verket betyder användningen av petitstilen, att läsarna nu få mycket mera läsning i tidningen än då vi endast hade korpus till förfogande. Och ändå kostar tidningen inte mera nu än förr. Det är alltså en extra förmån prenumeranterna erhålla, under det arrangemanget för tidningens del medför stegrade kostnader bl. a. i form av ökat sättningsarbete. Vi hoppas efter denna förklaring att även korpusälskarna skola se med

andra ögon på "finstilen".

Medan vi äro inne på läsekretsens inställning till redaktionens arbete skola vi passa på beröra även en annan sak, nämligen manuskripten. Det är ganska vanligt att vi uppvaktas med skrivelser, där vederbörande i den i och för sig vällovliga avsikten att spara på papperet skriver på båda sidorna. Det kan gå an, om det är fråga om ett sammanhängande referat, skrivet på tjockt och bra papper, där bläcket icke tränger igenom. Men är det ett tunt papper händer det lätt att hela skrivelsen blir så gott som oläslig eller åtminstone så svårläslig, att det vållar både redaktionen och maskinsättaren stora svårigheter med ty åtföljande tidsspillan. Och lika illa är det, om ett dylikt dubbelskrivet papper innehåller en kombination som t. ex. annons, predikoturer och notiser. Då blir enda möjligheten den att vi få sitta och skriva av en stor del av innehållet för att få var sak på sitt särskilda papper. Alltså, ärade läsare, skriv bara på en sida av papperet, sammanför icke olika saker och så ännu en mycket viktig punkt: skriv ty d l i g t, i alldeles särskilt hög grad när det gäller n a m n. Om en person heter Jansson, men det i tidningen står Jonsson, så beror detta nio fall av tio på att namnet skrivits otydligt. Fast tidningen får alltid skulden.

Att skriva insändare är en omtyckt sport bland allmänheten. Och ibland kunna nog insändare göra sin nytta.

Verksamhetsberättelse för Frösåkers Hembygdsförening 2020

Styrelsen avger följande berättelse för verksamhetsåret 2020

Styrelseledamöter och övriga funktionärer

Ordförande	Fredrik Janse
Vice ordförande	Berit Mattsson
Sekreterare	Tommy Sjölander
Kassör	Leif Björklund
Ledamot	Torbjörn Forsman
Ledamot	Lennart Ekström
Ledamot	Bo Eriksson
Suppleant	Ragnhild Sjögren
Suppleant	Margaretha Jakobsson
Suppleant	Anna Ström
Revisorer	Lennart Andersson och Anders Öhrn
Valberedning	Sten Lindholm, sammankallande och Lennart Sundberg

Ansvarig för:

Fastighetskommitté Bo Eriksson

Styrelsen har under verksamhetsåret haft 4 sammanträden. Årsmöte i februari med 37 medlemmar närvarande. Antalet medlemmar vid årets slut var 290 personer, 2019 (294). Ett medlemsblad har getts ut.

Ekonomi

Föreningens löpande intäkter (främst medlemsavgifter och servering) blev 48 tkr vilket är ungefär den nivå de brukar ligga på. Kostnaderna för el, vatten, försäkring, medlemsblad samt avgiften till Upplands fornminnesförening och hembygdsförbund mm blev 58 tkr, också det den vanliga nivån.

Arbete med löpande underhåll utförs främst av medlemmarna men det finns alltid kostnader för material (virke, färg mm). Till det kommer alltid en del oförutsett. Under året har till exempel Löflingska gården målats om. Underhållskostnaden för året blev totalt 8 tkr

Den större insats som var planerad under året gällde Markatorpet. Men då vi till följd av Covid 19 legat lågt med större gemensamma arbeten så kommer arbetet– förhoppningsvis-att kunna genomföras under 2021.

Digitalisering av Östhammars tidning har fortskridit under året medförande kostnader för lön, sociala avgifter och försäkringar. Detta projekt innebär ingen ekonomisk belastning då det fullt ut finansieras via bidrag från Arbetsförmedlingen samt Östhammars kommun. Under 2020 har projektet till och med gett ett litet överskott i och med att arbetsgivaravgifterna sänktes några månader på grund av Covid 19.

Sammantaget blev underskottet för året 9 tkr mot budgeterat 30 tkr.

Vid året ingång fanns likvida medel på 260 tkr. Under året har vi fått bidrag från Östhammars kommun för kommande skyltning vid Hembygdsgården samt från Carl G Beck-Friis Stiftelse för Naturvård och Hembygdskultur avseende planerat iordningställande av Didricssonska loftboden. Sammantaget med årets underskott gör dessa bidrag att likvida medel vid årets slut ökat till 312 tkr.

Fastighetsunderhåll

Tyvärn har coronan dämpat verksamheten en hel del men vi har arbetat på efter bästa förmåga. Vid hembygdsgården har Löflingska blivit helt ommålad med kassör Leffe i spetsen. Taket till farstukvisten har rensats från barr och grenar.

Markatorpet hade vi nog tänkt att vi skulle ha gjort något åt i år, men icke. I alla fall har vi av Hargs Bruk fått stockar från ett rivningsprojekt som de haft. Stockarna har med hjälp av Lennart Ekström och hans skogstraktor, Kalle Ingemarsson och undertecknad flyttats till torpet och ligger nu väl emballerade och väntar på att få ett nytt liv i den lilla matboden. Även taket ska renoveras och få nya pannor.

Östhammars första motorbåt, som ägdes av Tor Schram, har legat i lidret i Didricsonska och lite blockerat. Den båten är nu flyttad till en förrådsbyggnad som ägs av Börje och Peter Nilsson, Hanneberg. Stort tack till er för att vi får förvara klenoden där tillsvidare. När båten nu är flyttad kan vi göra huset mer tillgängligt och användbart. Inte minst skolsalen, som ligger en trappa upp, behöver en liten upprustning och det känns som det finns villiga händer till det.

Det görs en enorm arbetsinsats av Gunilla som regelbundet och troget klipper gräset och fejar med det mesta så att hembygdsgården riktigt glänser. Hon ser och vet vad som ska göras!

Arbete med textilier i Garvaregården

Ett omfattande arbete med textilerna på övre planet i Garvaregården har under året genomförts av Anna, Ragnhild, Margaretha och Vivi. Textilerna har gått igenom/vädrats/plockats om/tvättats och en inventarielista har skapats. Märkning av textilierna återstår. Det är dålig luft i Garvaregården och någon form av luftförbättring måste göras.

En liten linodling har drivits och skördats. Linet är under beredning.

Två visningskvällar av Hembygdsgården

Genomfördes 28/8 och 4/9. Temat var båda gångerna visning av husen och kaffeservering var ordnad. Ca 20–25 personer per tillfälle. En förskolegrupp har besökt hembygdsmuseet.

6/6 Nationaldagsfirande

Det traditionsenliga firandet fick ställas in p g a den rådande pandemin. Föreningen ordnade kaffeservering utomhus med avstånd mellan borden. Museibygnaderna var öppna och värdar såg till att det inte gick in fler personer åt gången, än att det gick att hålla avstånd. Tyvärr ösregnade det och det kom inte fler än ett 20-tal besökare.

Hembygdsgården, sommaraktivitet

Tyvärr kunde inte hemvårdardagen genomföras detta år hellermed anledning av restriktionerna. Under sommaren provades ett samarbete med VisitRoslagen med guidning av Hembygdsområdet. Vi kommer att fortsätta att utvärdera samarbetet och hoppas kunna hitta former som gör att vi kan ha fler aktiviteter och samtidigt avlasta styrelsen.

Gåvor, under året har föreningen erhållit:

1 ex av Östhammars Tidning från 1892
Skrivbord efter sjökapten Gustaf Lundin
20 ex av ”Inventering av fasta fornminnen i Börstil”
Limpkniv
Hantverkshyvlar
3 gamla fotoalbum (många foton från Östhammar)
Bokhylla till Löflingska
Pottstol blå
Dokumentation från Börstilsgruvan (pdf)
Dokumentation om Barkö bränneri

Givare okänd
Ingegerd Björk/Lars Jansson
Valö Hembygdsförening
Stefan Jangenfalk
Gun Morin
Familjen Eriksson, Braxenbol
Jan Schnell
Solveig Eriksson
Börje Nilsson
Mats Bergström

Några övriga gåvor från Stefan Jangenfalk bedömdes lämpliga till nästa sommarauktion:
Amerikaskiftnyckel, dymlingsborr och fårsax.

Kultur i vården

Föreningen har 2 gånger under året deltagit i kommunens äldrevårdsaktivitet ”Kultur i vården” på Edsvägen 16. Några medlemmar har visat bilder och berättat om gamla Östhammar. Ingen aktivitet under hösten beroende på pandemin.

Digitalisering av Östhammars Tidning

Digitalisering av Östhammars Tidning har pågått i 5 år. 62 år (42 000 sidor) är klara. Återstår 13 år med årgångarna från början på 1900-talet (ca 8 000 sidor), som är svårarbetade pga att pappret börjar vittra sönder. Arbetet har fortgått med hjälp av "Daglig verksamhet" i kommunens regi (under våren) och med en tidsbegränsad 50%- anställning. Under året har 11 år digitaliserats. Via föreningens hemsida är tidningarna publicerade. Under våren ordnade biblioteket en arbetsplats som är avsedd för att kunna läsa gamla Östhammars Tidning digitalt.

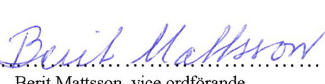
Slutord från ordföranden

När många organisationer, företag och föreningar har lidit svårt i sviterna av restriktionerna som implementerats under 2020 har vår förening klarat sig förhållandevis bra. Vi har lyckats genomföra många av de projekt vi hade inplanerat och även några nytillkomna. Det underlättar med de stora ytorna och de många olika husen på hembygdsgården och vi kan hålla god distans. Det är också det som gör att vi hoppas kunna genomföra åtminstone några inplanerade aktiviteter under 2021. Ingen kan förutse vad 2021 för med sig men med förhoppning om minskad smittspridning och färre restriktioner hoppas jag att våra verksamheter kan återgå till något som liknar det normala, även om det kommer att ta tid. Styrelsen och jag vill också passa på att tacka våra medlemmar och alla som ideellt ställer upp och hjälper oss på så många olika sätt. Ni är otroligt värdefulla och jag hoppas att vi ses under året.

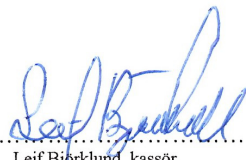
Styrelsens underskrifter:

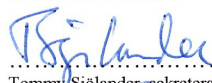
Fredrik Janse, ordförande

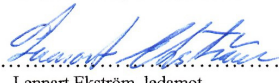
Berit Mattsson, vice ordförande

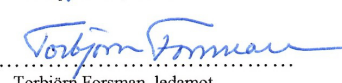
Leif Björklund, kassör

Tommy Sjölander, sekreterare

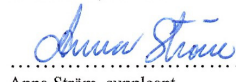
Lennart Ekström, ledamot

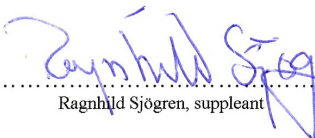
Torbjörn Forsman, ledamot

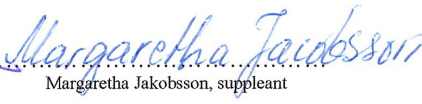
Bo Eriksson, ledamot

Anna Ström, suppleant

Ragnhild Sjögren, suppleant

Margaretha Jakobsson, suppleant

Motorbåtar vid okänd brygga på 1950-talet

Foto: Gunnar Frisell

Revisionsberättelse Frösåkers hembygdsförening.

Vid granskning av Frösåkers Hembygdsförenings räkenskaper för tiden 2020-01-01 till 2020-12-31 har vi funnit dessa i god ordning. Intäkter och kostnader är styrkta med verifikationer.

Värdet på BG-konto har kontrollerats och vid årsredovisningen har föreningens värdehandlingar uppvisats.

Med förvaltningen och föreningens verksamhet i övrigt enligt förda protokoll finns enligt oss icke anledning till anmärkning. Därför föreslår vi årsmötet att bevilja avgående styrelsen ansvarsfrihet för den tid revisionen omfattar.

Östhammar 2021-01-25

Anders Öhrn

Revisor

Lennart Andersson

Revisor

Segelbåtar på gemensam skärgårdsutflykt på 1950-talet Foto: Gunnar Frisell

Planerade aktiviteter

Senvåren 2021

Årsmöte – Tid, plats och datum anslås på hemsidan

3–4 maj (mån – tis) från klockan 09.00

Städdagar inom- och utomhus vid Hembygdsgården

6 juni (söndag)

Sveriges nationaldag firas traditionsenligt vid Hembygdsgården

26 juni Midsommardagen

Ekumenisk friluftsgudstjänst vid Hembygdsgården

Öppet muséum fredag-söndag kl. 13-16

9-11 juli, 16-18 juli, 23-25 juli och 30 juli-1 augusti

25 augusti och 1 september (onsdagar)

Temavisning av Hembygdsgården

18 december (lördag)

Vintervisning av Hembygdsgården

Ytterligare information kommer i

Annonsnytt och på föreningens hemsida

www.hembygd.se/frosaker

Årsbokslut 2020

Intäkter	Tkr
Medlemsavgifter	41
Servering, lotter mm	2
Projekt Östhammars Tidning	148
Övriga intäkter, bidrag, gåvor	5
Summa intäkter	196
Kostnader	
Fastighetsskötsel	8
Medlemsbladet	17
Elkostnader	16
VA-avgifter	6
Annonser	2
Kontorskostnader, porto	1
Försäkringspremier	7
Projekt Östhammars Tidning	138
Bankkostnader	2
Upplands fornminnesförbund	6
Övriga kostnader	2
Summa kostnader	205
Årets resultat	-9
Ingående balans likvid 2020	242
Resultat 2020	-9
Utgående balans 2020	233

Frösåkers Hembygdsförening finns på webben

<https://www.hembygd.se/frosaker>

där kan du bland annat läsa

gamla Medlemsblad och Östhammars Tidning

Föreningen har också en Facebooksida sedan 2016

med ca 1400 följare.

Där kan du nästan dagligen få lite historiska bilder från

Östhammar

Östhammars Tidning kan numer läsas digitalt

på Östhammars bibliotek

Dragning Albrektsgatan-- Sotargränd

Repslagare Logrens tredje och sista repslagarbana ca 230 m lång. Banan revs i slutet på 1950-talet. Artikel om repslagare Logren på sid 31-33.

Familjen Logren cirka 1900. Anders Gustaf (1858- 1950) och hans hustru Maria Sofia (1863-1950). De fick åtta barn Elsa (1884), Elisabeth (1886), Ernst (1888), Johan (1890), Emil (1891), Gerda (1893) och tvillingarna Sigrid och Signe (1896). Foto:Skötsner-Edhlund

Årsmötet 2021 uppskjutet

Restriktionerna till följd av Covid 19 gör att vi inte kan ha något fysiskt årsmöte. Det är inte heller tekniskt och praktiskt möjligt med ett digitalt möte.

Mötet kommer därför att hållas när så är möjligt. Separat dagordning och kallelse kommer att skickas.

De punkter på årsmötet där medlemmarna ska fatta beslut har hanterats enligt nedan i avvaktan på att de kan behandlas i sedvanlig ordning på årsmötet.

Tillvägagångssättet överensstämmer med de riktlinjer Sveriges hembygdsförbund gett.

- Ansvarsfrihet för styrelsen: Revisorerna har tillstyrkt ansvarsfrihet, se revisionsberättelsen ovan.
- Medlemsavgifter: Oförändrade, se bifogat inbetalningskort.
- Verksamhetsplan och budget: Hanteras tills vidare av styrelsen.
- Val av styrelseledamöter och suppleanter, revisorer och valberedning: Samtliga nu valda har gått med på att fortsätta i avvaktan på att årsmötet kan hållas.

//Styrelsen

Torget ca 1927. De första bussarna från 1923. Till höger busstationen som revs 1948 och återinvigdes 1950. Huset längst till vänster Wilkessons fastighet, revs 1942 för att bredda gatan mot Sjötorget.